

## ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

"Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Trestné činy právnických osob podle zákona č. 418/2011 Sb. a delikty právnických osob ve správním řízení zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury."

.....

.....

Kateřina Chroboková

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především svému vedoucímu prof. JUDr. Jaroslavu Fenykovi, PhD., DSc., Univ. Priv. Prof. za ochotu, pomoc a trpělivost při psaní této práce. Velké poděkování patří rovněž mé rodině a přátelům, kteří mi nedovolili studium vzdát.

## **ANOTACE (ABSTRACT)**

Tato práce je zaměřena především na vymezení rozdílů mezi trestně právní a správně právní odpovědností, a to včetně možných sankcí. Práce vychází jednak z nedávné novely trestního zákoníku, ale poukazuje zejména na zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního systému, neboť tento legislativní krok znamenal jistý průlom do jedné ze zásad trestní odpovědnosti, a to konkrétně do zásady individuální trestní odpovědnosti fyzických osob. Snahou této práce je zachytit obecné základy zmíněných typů právních odpovědností a poukázat na jednotlivé rozdíly mezi nimi.

This work is focused on defining the differences between criminal and administrative legal responsibilities, including possible sanctions. The work comes out of a recent amendment to the Criminal Code, but highlights the anchoring of criminal liability of legal persons in the Czech legal system, because this rulemaking sure meant a breakthrough in one of the principles of criminal responsibility, namely the principle of individual criminal responsibility of natural persons. The aim of this work is to capture the fundamentals of these types of legal responsibilities and highlight the individual differences between them.

## **KLÍČOVÁ SLOVA**

fyzické osoby	-	individuals
právní osoby	-	legal entities
trestně právní odpovědnost	-	criminal responsibility
správní odpovědnost	-	administrative responsibility
trestní řízení	-	criminal proceeding
zločin	-	felony
přečin	-	tort
správní delikt	-	administrative offence
přestupek	-	minor offence, petty crime

## **SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK**

TZ – Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

TŘ – Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

TOPOZ – Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim  
(zákon č. 418/2011 Sb.)

OZ – Občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

ZPŘ – Zákon o přestupcích (zákon č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

## **OBSAH:**

**1.**

**Úvod** .....

.....	8
<b>2. Základy trestní odpovědnosti fyzických osob</b> .....	10
2.1. Pojem trestní odpovědnosti fyzických osob .....	10
2.2. Trestný	
čin .....	11
2.3. Subjekt trestného	
činu.....	13
2.4. Subjektivní stránka trestného	
činu .....	14
2.4.1.	
Zavinění .....	14
2.4.2. Skutkový a právní	
omyl .....	15
2.5. Objekt trestného	
činu .....	16
2.6. Objektivní stránka trestného činu	
.....	16
2.7. Stádia trestného	
činu .....	17
2.8. Spolupachatelství a	
účastenství .....	18
2.8.1.	
Organizátorství .....	18
2.8.2.	
Návod .....	18
2.8.3.	
Pomoc .....	19
2.9. Okolnosti vylučující	

protiprávnost .....	19
2.10. Okolnosti způsobující zánik trestní odpovědnosti .....	19
2.11.	
Sankce .....	
20	
<b>3. Základy trestní odpovědnosti právnických osob .....</b>	
22	
3.1. Pojem trestní odpovědnosti právnických osob .....	
22	
3.2. Trestný	
čin .....	24
3.3. Subjekt trestného činu	
.....	24
3.4.	
Přičitatelnost .....	
25	
3.5. Stadia trestného	
činu .....	26
3.6. Spolupachatel a	
účastník .....	27
3.6.1. Nepřímé	
pachatelství .....	27
3.6.2.	
Spolupachatelství .....	28
3.7. Právní	
nástupnictví .....	28
3.8. Okolnosti způsobující zánik trestní odpovědnosti .....	
29	
3.9.	
Sankce .....	

... 29

#### **4. Základy správně právní**

<b>odpovědnosti .....</b>	<b>31</b>
4.1. Odpovědnost za	
přestupky .....	33
4.1.1.	
Zavinění .....	33
4.1.2. Osoba	
pachatele .....	34
4.1.3. Spolupachatelství a	
účastenství .....	34
4.1.4. Zánik odpovědnosti za	
přestupek .....	35
4.1.5.	
Sankce .....	35
4.2. Odpovědnost za jiné správní	
delikty .....	36
4.2.1. Jiné správní delikty FO a PO postihovaných zásadně	
bez ohledu na	
zavinění .....	37
4.2.2. Správní	
uvážení .....	41
4.2.3. Souběh správních	
deliktů .....	42
4.2.4. Praktický	
příklad .....	43
<b>5. Diference mezi trestní odpovědností a správně právní</b>	
<b>odpovědností .....</b>	<b>53</b>
.....	
<b>6. Závěr a doporučení de lege ferenda</b>	



.....	56
<b>7. Seznam použitých pramenů a literatury</b>	
.....	58

## **1. ÚVOD**

Jako téma svojí diplomové práce jsem si zvolila Trestné činy právnických osob podle zákona č. 418/2011 Sb. a delikty právnických osob ve správním řízení, tedy oblast správního a trestního práva hmotného. Toto téma mi bylo blízké zejména z toho důvodu, že již více jak 10 let pracuji právě v oblasti trestního práva a tudíž předpokládám, že svoje praktické zkušenosti budu moci využít i při psaní svojí práce. Naopak studium odborné literatury vztahující se k tomuto tématu jistě rozšíří moje dosavadní znalosti a zkušenosti. Trestní i správní právo je součástí života každého z nás, neboť dle mého názoru neexistuje takřka nikdo, kdo by nedostal pokutu za přešůpek proti bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, či za přešůpek proti občanskému soužití apod. Taktěž média na nás denně chrlí množství událostí, při kterých byl spáchán trestný čin či přešůpek.

Cílem této práce je objasnit laickému čtenáři rozdíl mezi trestně právní a správně právní odpovědností včetně sankcí za určité trestné činy či jiné správní delikty spáchané právnickými osobami, a to zejména s ohledem na nedávné

zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního systému. Přijetí této právní úpravy znamenalo jistý průlom do jedné ze zásad trestní odpovědnosti, a to konkrétně do zásady individuální trestní odpovědnosti fyzických osob. Snahou této práce je zachytit obecné základy zmíněných typů právních odpovědností a poukázat na jednotlivé rozdíly mezi nimi. Vedle ústavních zákonů, judikatury a odborné literatury budou tvořit základ této práce dva trestní a jeden přestupkový zákon, a to konkrétně zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, dále zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a v neposlední řadě pak zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Nejprve se budu zabývat charakteristikou fyzických, ale i právnických osob jako subjektů práva a jejich odpovědností, protože vymezení těchto základních pojmů je zásadní pro objasnění celé problematiky trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob. V dalších kapitolách pak rozeberu koncepcce jejich trestní odpovědnosti. Zaměřím se na vymezení skutkové podstaty trestného činu a skutkové podstaty vybraných deliktů ve správním řízení, přičemž zohledním rozdíly formálních znaků skutkové podstaty u těchto deliktů.

Cílem mojí práce však není podrobně rozebrat problematiku trestního a správního práva hmotného, ale spíše pojednat o základech uvedených odpovědností, podle toho, jak jsou zakotveny v našem právním řádu. Také bych chtěla poukázat na praktické dopady, ale i některé nedostatky související s touto problematikou. Vzhledem k tomu, že dané téma je velice obsáhlé, jedná se spíše o základní orientaci v něm.

## **2. ZÁKLADY TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI FYZICKÝCH OSOB**

### **2.1. Pojem trestní odpovědnosti fyzických osob**

Vnitřně strukturovaná podstata právní odpovědnosti spočívá v následné sankční, či jiné kvalifikované trestněprávní reakci státní moci na spáchaný trestný čin, zaměřené na jeho pachatele, jenž má povinnost se jí podrobit i za použití donucení. Trestný čin a trestní sankce představují prvky struktury trestní odpovědnosti. Státně mocenské donucení a tomu odpovídající povinnost zatěžující pachatele jsou této odpovědnosti vlastní, nikoliv však pro ni specifické, narozdíl např. od právní odpovědnosti za přestupky fyzických osob. Vzhledem k podstatě trestní odpovědnosti se tato řadí mezi výlučně sankční, zároveň se jedná o odpovědnost pouze subjektivní, jakož i výlučně individuální.

Základními formami trestní odpovědnosti bude trestní odpovědnost jako trestněprávní institut a jako ochranný odpovědnostní trestněprávní vztah. Coby institut je tvořena dvojicí pojmů trestný čin a sankce. Jako institut funguje tato v rámci a prostřednictvím druhé základní formy trestní odpovědnosti, tj. vztahové, která spočívá v povinnosti pachatele trestného činu strpět trestněprávní sankce, resp. jinou kvalifikovanou trestněprávní reakci státu na trestný čin, a to na základě a v mezích norem trestního práva, v rámci trestněprávního poměru, který

vznikne spácháním trestného činu mezi pachatelem a státem. Klasifikovat druhy trestní odpovědnosti by bylo možné podle dalších kritérií, jako jsou formy zavinění, jednání a následku trestného činu spojené s jeho klasifikací. Podobně funguje i klasifikace sankcí, resp. kvalifikované trestněprávní reakce státu na trestné činy.

S přihlédnutím k funkcím právní odpovědnosti obecně, jakož i k funkcím trestního práva zvláště, přicházejí v úvahu jakožto funkce trestní odpovědnosti funkce preventivní a represivní. Jejich specifikum spočívá v tom, že realizují stejnojmenné funkce samotného trestního práva, včetně jeho funkce ochranné. Trestní odpovědnost tak v uvedeném smyslu plní funkci realizační, což vlastně činí kterýkoliv právní institut, nejen trestní odpovědnost. De lege ferenda se v literatuře zdůrazňovala též funkce satisfakční, která de lege lata našla svůj výraz v § 38 odst. 3: Při ukládání trestních sankcí se přihlédne i k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem.<sup>1</sup>

Pod základy trestní odpovědnosti je třeba také zahrnout obecná ustanovení o trestní odpovědnosti, která vymezují současně obecné podmínky trestnosti:

1. zavinění včetně vymezení skutkového a právního omylu,
  2. stadia trestného činu, tedy přípravu, pokus a dokonaný trestný čin,
  3. osobu pachatele – věk a přičetnost,
  4. spolupachatelství a účastenství, tedy organizátorství, návod a pomoc a
  5. okolnosti vylučující protiprávnost, jimiž jsou krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně,
- o kterých se někdy hovoří jako o negativních znacích trestní odpovědnosti. Na konec této materie jsou zařazeny okolnosti způsobující zánik trestní odpovědnosti či trestnosti činu, a to účinná lítost a promlčení.

## 2.2. Trestný čin

1 Kratochvíl V. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část.* Praha: C. H. Beck, 2009. s. 18. ISBN 978-80-7400-042-3

Trestní zákoník vychází z kategorie trestného činu ve formě obecného pojmu, který zastřešuje dvojici soudně trestných deliktů, které ve smyslu § 14 dělí na zločiny a přečiny. Trestným činem může být jen protiprávní čin, který trestní zákoník označuje za trestný. Trestněprávní nauka rozlišuje materiální pojem trestného činu, kterým se nejčastěji rozumí čin společensky škodlivý, a formální pojem trestného činu, kterým je čin trestný podle platného trestního práva, přičemž je třeba rozlišovat přístup z pohledu *de lege ferenda* a z pohledu *de lege lata*. *De lege ferenda* celá trestněprávní nauka běžně vychází z materiálního pojmu trestného činu. *De lege lata* se však akcentuje hlavně formální pojem trestného činu. Materiální pojem trestného činu je základem kriminalizace vybraných trestných činů, vyjadřuje představu společnosti o tom, co smí být pod trestem zakázáno a je důležitým kriminálně politických instrumentem. Formální pojem trestného činu musí být naproti tomu základem platného trestního práva, nebož má umožnit přísné rozlišování trestných činů a činů beztrestných, a být tak rozhodující pro garanční funkci trestního zákoníku.<sup>2</sup>

Mezi znaky jednotlivých prvků trestného činu existují vztahy relativní samostatnosti, ale současně i vztahy vzájemné podmíněnosti, což z nich vytváří určitý systém. V důsledku toho je podmínkou existence skutkové podstaty naplnění zákonem požadovaných znaků všech prvků trestného činu, tedy subjektu, subjektivní stránky, objektu a objektivní stránky. Nedostatek jen jediného z nich znamená nedostatek skutkové podstaty jako takové. Totéž platí, pokud chybí materiální stránka trestného činu, přestože všechny znaky jeho prvků byly naplněny.

V definici trestného činu jsou obsaženy jeho základní znaky obecné, tedy protiprávnost a trestnost činu, trestně odpovědný pachatel a příčetnost a znaky typové, což znamená vyjádření pojmu skutkové podstaty trestného činu ve

<sup>2</sup> Šámal P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. s. 108. ISBN 978-80-7400-109-3

zvláštní části trestního zákoníku. Souhrn těchto základních znaků tvoří skutkovou podstatu trestného činu.

### **2.3. Subjekt trestného činu**

Osobu pachatele trestného činu musíme chápat diferencovaně, tzn. jinak vzhledem k vině a jinak vzhledem k trestní sankci. Směšování obou pohledů by mohlo vést k narušování zmíněné rovnosti před zákonem, tedy i právní jistoty a předvídatelnosti práva. Požadovaný diferencovaný pojmový přístup k osobě pachatele lze vyjádřit terminologicky takto: subjekt (pachatel) trestného činu (vina, základy trestní odpovědnosti) a osobnost pachatele trestného činu (trestní sankce, právní následky základu trestní odpovědnosti). Subjektem trestného činu se tedy rozumí fyzická osoba, která svým jednáním naplnila všechny znaky jeho skutkové podstaty, ve všech jeho zákonných znacích. Osobností pachatele trestného činu se rozumí pachatel jakožto "objekt" trestu, ochranného opatření nebo opatření.

Subjekt trestného činu (fyzická osoba) musí být osobou zletilou a přičetnou. V obecné rovině může tedy většinu trestných činů spáchat kdokoliv, za předpokladu, že jsou splněny zmíněné základní podmínky, tj. věk a přičetnost. V některých případech je však navíc vyžadována určitá zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení pachatele.

Trestní zákoník v § 25 uvádí věkovou hranici patnáct let věku jako práh trestní odpovědnosti, přičemž se opírá o věk matrikový. Dověšením věku patnácti let však nevzniká trestní odpovědnost v plném rozsahu, tedy jako u pachatelů dospělých. Jedinec, jež v době spáchání trestného činu dovršil věku patnácti let, avšak nepřekročil věk osmnácti let, je označován jako mladistvý a vztahují se na něj ustanovení zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Co se týče přičetnosti, tak tuto trestní zákoník vymezuje negativně. V § 26

je uvedeno, že za trestný čin není trestně odpovědný ten, kdo pro svou duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo své jednání ovládat. Při absenci byť jedné z těchto schopností je subjekt trestného činu považován za nepřičetný a tím pádem i za trestně neodpovědný. Přičetnost, respektive nepřičetnost se pak zkoumá vždy ve vztahu ke konkrétnímu činu. I přes to, že posouzení přičetnosti subjektu je právní otázkou, tak toto víceméně odvisí od znaleckého zkoumání.

## **2.4. Subjektivní stránka trestného činu**

Subjektivní stránka trestného činu jej charakterizuje ve smyslu zásady trestní odpovědnosti za vinu z hlediska vnitřního, tj. z hlediska psychiky jeho pachatele. Obligatorním znakem subjektivní stránky je zavinění, mezi znaky fakultativní jsou zařazovány motiv, pohnutka nebo záměr pachatele trestného činu.<sup>3</sup>

### **2.4.1. Zavinění**

Zavinění je psychický vztah pachatele k poruše či ohrožení objektu trestného činu nebo jeho předmětu útoku, jakož i k jeho jednání uvedenému v trestním zákoně, které je vyvolávající.<sup>4</sup> Složky zavinění jsou vědomostní a volní.

Trestní zákoník vychází ze zásady důsledného uplatňování odpovědnosti za zavinění. Tato zásada patří mezi základní kameny, na kterých je vybudována definice trestného činu. Význam této zásady spočívá v tom, že k naplnění trestní odpovědnosti za následek nestačí jen ho způsobit, ale je nutno ho také zavinit. Bez zavinění není trestný čin a tedy ani trest.<sup>5</sup> Zavinění má dvě formy, a to úmysl

---

3 Kratochvíl V. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. s. 239. ISBN 978-80-7400-042-3

4 Tamtéž, s. 235

5 Šámal P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. s. 165 – 166. ISBN 978-80-7400-109-3

a nedbalost. Obě formy zavinění se pak dále dělí následujícím způsobem: úmysl na přímý a nepřímý, nedbalost na vědomou a nevědomou. Úmyslné zavinění je základem trestní odpovědnosti fyzických osob, neboť v TZ je uvedeno, že k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.<sup>6</sup>

#### **2.4.2. Skutkový a právní omyl**

Z hlediska zavinění může mít na trestní odpovědnost vliv také skutkový či právní omyl. V minulosti nebyla v naší právní úpravě řešena otázka omylu, přičemž tato byla vyvozována z ustanovení upravujících subjektivní stránku trestného činu, tedy ze zavinění, a tudíž zásady platné o omylu vyplývají ze zásad o zavinění.

Omylem v trestním právu rozumíme rozpor, neshodu vědění přičetného a rozumově a mravně vyspělého pachatele nebo poškozeného se skutečností trestněprávně významnou. Vzhledem k charakteru neshody pachatelova vědění, či jeho představ se skutečností se odlišuje omyl negativní a pozitivní. V případě omylu negativního subjekt trestného činu neví, že něco objektivně existuje, v případě omylu pozitivního subjekt existenci něčeho, co není, mylně předpokládá.

S přihlédnutím k tomu, čeho se neshoda pachatelových představ se skutečností dotýká, tedy okolností jaké povahy, přichází v úvahu omyl skutkový a právní. Omyl skutkový se týká omylu ohledně faktů skutkových, tedy omyl o skutku; omyl právní se týká omylu ohledně faktů právních, tedy omyl o právu.

#### **2.5. Objekt trestného činu**

Objekt trestného činu lze vymezit jako vztah či zájem na určitých hodnotách

---

<sup>6</sup> § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů



neboli právní statek, jehož ohrožení nebo porucha způsobem a v míře předpokládané trestním zákonem je nezbytné v individuálním a celospolečenském zájmu postihnout trestněprávními sankcemi, a tím jej chránit.<sup>7</sup> Trestní zákoník chrání nejen zájmy společnosti, ale také jednotlivců. Z výše uvedeného vyplývá, že objekt přímo podmiňuje podstatu ochranné funkce trestního práva.

Objekt se dělí buď podle stupně abstrakce na obecný, rodový, druhový, skupinový, individuální či konkrétní a dále pak podle významu v rámci skutkové podstaty, a to na primární a sekundární.

Předmět útoku je poté chápán jako fakultativní alternativa objektu trestného činu. Rozumí se jím hmotný statek, na nějž pachatel svým činem útočí. Předmět útoku se vyskytuje ve skutkových podstatách pouze vzhledem k povaze kriminalizovaného typu činu soudně trestného. Na rozdíl od imateriálního objektu je kategorií výlučně materiální.

## 2.6. Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránka je tvořena systémem obligatorních a fakultativních znaků, přičemž charakterizuje trestný čin z jeho vnějšího pohledu. Mezi uvedenými obligatorními a fakultativními znaky existují vztahy, jejichž narušení má za následek nedostatek objektivní stránky, a tím i nedostatek skutkové podstaty trestného činu. Mezi obligatorní znaky se řadí jednání, následek a příčinný vztah mezi nimi, nazývaný též jako kauzální nexus. Fakultativními znaky jsou pak místo, čas a způsob spáchání, ale také účinek. Díky objektivní stránce pak můžeme rozlišovat mezi sebou jednotlivé typy trestných činů.

Co se týče jednání, tak tímto rozumíme projev vůle ve vnějším světě, které

<sup>7</sup> Kratochvíl V. a kol.: *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. s 229. ISBN 978-80-7400-042-3

může být buď ve formě konání (komisivní) anebo opomenutí (omisivní). Následkem pak rozumíme ohrožení či porušení objektu trestného činu, které je způsobeno jednáním pachatele. Příčinný vztah spojuje jednání s následkem a stejně jako ostatní obligatorní znaky musí být jednoznačně prokázán.

## 2.7. Stádia trestného činu

Jak již bylo zmíněno výše, vývojovými stádii trestného činu dle TZ jsou příprava, pokus a dokonáný trestný čin.

Nejzávažnější je dokonáný trestný čin, neboť naplňuje veškeré znaky skutkové podstaty trestného činu, zejména následek. Dokonanému trestnému činu se svou typovou společenskou škodlivostí blíží pokus, a někdy i příprava trestného činu, čímž je odůvodněna jejich trestnost. U přípravy k zvlášť závažnému zločinu a pokusu trestného činu nejsou naplněny všechny znaky trestného činu, zejména následek jako součást objektivní stránky trestného činu. Důvodem stanovení trestní odpovědnosti za pokus a někdy i za přípravu je, že skutkové podstaty trestných činů stanovených v trestním zákoníku zpravidla nepokrývají i jejich pokus či přípravu. Ustanovení § 20 a § 21 TZ proto dosah těchto skutkových podstat rozšiřují i na jednání, která tato dřívější stadia naplňují.<sup>8</sup>

## 2.8. Spolupachatelství a účastenství

O spolupachatelství jde vždy, když jde o spáchání úmyslného trestného činu společným jednáním dvou nebo více osob a není vůbec rozhodné, zda jejich jednání při páchání TČ probíhá současně, či na sebe jednotlivé úkony či operace navazují a dohromady splynou v jednání, jímž je TČ dokonán. Pokud jde o zavinění při spolupachatelství, vyžaduje náš TZ společný úmysl, tedy úmysl

8 Šámal a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 222. ISBN 978-80-7400-109-3

každého ze spolupachatelů spáchat konkrétní TČ. „Spolupachatelství“ nevyžaduje, aby každý spolupachatel od prvopočátku spolupůsobil při celé trestné činnosti a aby případná úmluva předcházela započetí činnosti. Stačí, když poté, co poznal dosavadní činnost ostatních účastníků, směřující k dosažení zakázaného cíle, přistoupí právě za tímto účelem v dohodě s nimi dříve, než ještě byla dovršena celá skutková podstata zločinu, k činnosti ostatních a svou spolučinností tuto doplní.

### **2.8.1. Organizátorství**

Znakem objektivní stránky organizátorství je zosnování, neboli iniciace, plánování hlavní trestné činnosti anebo řízení, tedy usměřňování páchání individuálně určitého hlavního deliktu, za předpokladu, že se tento dostal alespoň do stadia pokusu nebo až do stadia dokonání. Pojmovým znakem organizátorství naproti tomu není vytvoření organizované skupiny.

### **2.8.2. Návod**

Po objektivní stránce spočívá jednání návodce ve vzbuzení rozhodnutí v jiném spáchat určitý trestný čin, pokud došlo alespoň k jeho pokusu. Trestní zákoník však formy navádění, narozdíl od organizátorství, blíže nespécifikuje. Nicméně navádět je možné různými způsoby, např. naléháním, tipem na trestný čin, najmutím jiného ke spáchání hlavního deliktu apod.

### **2.8.3. Pomoc**

Objektivní stránka pomoci spočívá v takovém vytváření podmínek určitého trestného činu, které činí jeho spáchání snadnějším, než kdyby taková pomoc poskytnuta nebyla. Hlavní trestný čin spáchaný za těchto podmínek se musí dostat alespoň do stadia pokusu. Trestní zákoník obsahuje demonstrativní výčet

forem pomoci. Jedná se o pomoc fyzickou – opatření prostředků, odstranění překážek apod. a pomoc psychickou – radu, utvrzení v předsevzetí spáchat trestný čin apod.

## **2.9. Okolnosti vylučující protiprávnost**

Platný trestní zákoník upravuje výslovně z okolností vylučujících protiprávnost pouze krajní nouzi, nutnou obranu, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně. Ostatní okolnosti, které postupem času vytvořila teorie a praxe, nejsou v zákoníku uvedeny, jejich užití je však v zásadě přípustné, např. lékařský zákrok nebo zadržení (obviněného a podezřelého z trestného činu). Ve zvláštní části trestního zákoníku pak můžeme nalézt další takové okolnosti, jako např. beztrestnost agenta apod.

## **2.10. Okolnosti způsobující zánik trestní odpovědnosti**

Při splnění určitých podmínek zanikají trestní důsledky, které by jinak u pachatele byly spojeny s tím, že spáchal trestný čin. Základní příčinou zániku trestnosti je to, že se podstatně snížila nebo úplně zanikla škodlivost činu pro společnost a v důsledku toho i trestnost. K důvodům zániku trestnosti podle dřívějšího trestního práva náležel zánik nebezpečnosti trestného činu pro společnost, současná právní úprava zná instituty obecné účinné lítosti, zvláštní případy účinné lítosti, dobrovolné upuštění od dokonání ve stadiu přípravy nebo pokusu, dobrovolné upuštění od dalšího účastenství v užším smyslu a promlčení trestní odpovědnosti. Někdy se sem řadí i milost prezidenta republiky ve formě abolicie, jedná se však spíše o trestně procesní institut. Trestnost zaniká i smrtí pachatele, protože tím přestává existovat subjekt trestného činu.

## **2.11. Trestní sankce**

Trestními sankcemi jsou tresty a ochranná opatření. Trest je opatřením státního donucení, které je ukládáno v trestním řízení jménem státu k tomu povolanými soudy pachateli za jeho trestný čin. Tímto opatřením je pachateli způsobena určitá újma a zároveň je jím vysloveno společenské odsouzení ze strany státu a společnosti.

Za spáchané trestné činy může soud uložit pachateli (fyzické osobě) následující tresty:

- a) odnětí svobody
- b) domácí vězení
- c) obecně prospěšné práce
- d) propadnutí majetku
- e) peněžitý trest
- f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- g) zákaz činnosti
- h) zákaz pobytu
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- j) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání
- k) ztrátu vojenské hodnosti
- l) vyhoštění.

Ochrannými opatřeními jsou pak ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova. Ochranná opatření lze vymezit jako specifické právní následky nejen trestného činu, ale též činu jinak trestného. Mohou být uloženy jak trestně odpovědným osobám, tak i osobám, které nejsou trestně odpovědné, a to např. z důvodu nepřičetnosti.

### **3. ZÁKLADY TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB**

#### **3.1. Pojem trestní odpovědnosti právnických osob**

Nový zákon o trestní odpovědnosti právnických osob vychází z názoru, že právnické osoby jsou subjekty práva odlišné od fyzických osob, jsou uměle právem vytvořené a nadané způsobilostí k právům a povinnostem, způsobilostí k právním úkonům, dále způsobilostí k protiprávním úkonům a na ni navazující odpovědností v právních vztazích. TOPOZ definuje pachatele jako právnickou osobu, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v tomto zákoně.

Trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak:

- statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,

- ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v předchozím bodě,
- ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby nebo
- zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů, i když není osobou v předchozích bodech.<sup>9</sup>

Trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání ani to, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala tímto protiprávním způsobem. Shora uvedené se použije i tehdy, pokud k jednání právnické osoby došlo před jejím vznikem, či např. jednající fyzická osoba není za takový trestný čin trestně odpovědná. Podle TOPOZ jsou pak z trestní odpovědnosti vyloučeny Česká republika a územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci. K této výluce důvodová zpráva<sup>10</sup> uvádí, že vyloučení odpovědnosti právnických osob vychází z definice právnické osoby obsažené v mezinárodních dokumentech, které právnickou osobu shodně definují jako "jakýkoliv subjekt, který je právnickou osobou podle příslušného vnitrostátního práva, s výjimkou států nebo jiných veřejnoprávních subjektů při výkonu veřejné moci a veřejných mezinárodních organizací. Stát je historicky nejstarší právnickou osobou. Návrh zákona nepředpokládá, že by trestný čin, který spáchá některý z jeho představitelů, i když to bude jeho jménem, mohl vycházet z jeho zvláštních vnitřních zájmů. Má se za to, že trestné činy, kterých se dopustí představitelé státu, jsou výlučně jejich osobními činy. Navíc je pochybné, že by stát prostřednictvím vlastních orgánů trestal sám sebe.

Vyloučení České republiky z trestní odpovědnosti podle TOPOZ představuje vyloučení všech organizačních složek státu, a to nejen z důvodu, že

<sup>9</sup> § 8 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

<sup>10</sup> Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, Vláda ČR: Důvodová zpráva k zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, 2011, č. 285/0, In: ASPI [Právní informační systém] [cit. 2. 3. 2013]

tyto nejsou právníckými osoba (§ 3 a § 51 zák. č. 219/2000 Sb.). Česká republika – stát, který sám je právníckou osobou, je souborem organizačních složek státu vykonávajících v rámci své působnosti nebo předmětu činnosti funkce státu (včetně činností s tím souvisejících), které také vykonávají vlastnická a jiná majetková práva státu formou příslušnosti k hospodaření s majetkem státu. Z povahy organizačních složek státu vyplývá, že uplatnění trestní odpovědnosti vůči organizačním složkám státu je vyloučeno; stát by trestal sám sebe. Pokud bude u organizační složky státu zjištěno jednání podléhající trestní odpovědnosti, půjde o trestní odpovědnost fyzické osoby, ať už půjde konkrétně o osobu oprávněnou jednat jménem státu nebo jinou osobu zařazenou v organizační složce státu k výkonu práce.

### **3.2. Trestný čin**

Přijetí zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim (dále jen TOPOZ), bylo doprovázeno četnými problémy, zejména názorovou nejednotností na tento zákon ze strany politiků, ale i veřejnosti. Mnozí totiž pochybovali o tom, a myslím, že někteří pochybují doposud, jestli vůbec byla tato zákonná úprava nutná. O tomto svědčí i to, že výčet přečinů a zločinů, za které mohou být právnícké osoby postihovány, je omezen pouze na minimum, které pro nás vyplývá z mezinárodních smluv.

Trestnými činy se pro účely zákona o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim rozumí zločiny nebo přečiny uvedené v trestním zákoníku, které jsou současně taxativně vyjmenované v zákoně o trestní odpovědnosti právníckých osob. Z uvedeného výčtu je zřejmé, že právnícká osoba se může dopustit všech kategorií trestných činů, tedy přečinů a zločinů, jakož i zvláště závažného zločinu coby subkategorie zločinu. Dá se předpokládat, že výběr trestných činů, za které zodpovídají právnícké osoby, se bude s největší pravděpodobností rozšiřovat. Výčet zločinů a přečinů vyjmenovaných v TOPOZ



vychází z mezinárodních smluv a právních předpisů Evropských společenství i Evropské unie, jimiž je Česká republika vázána.

### **3.3. Subjekt trestného činu**

TOPOZ pojem právnické osoby výslovně nedefinuje, ale přenechává jeho vymezení zejména normám občanskoprávním a obchodněprávním. Z tohoto důvodu se tedy vztahuje na všechny právnické osoby bez ohledu na způsob jejich vzniku, pokud nejsou výslovně z jeho působnosti vyloučeny. Dle ust. § 18 OZ jsou právnickými osobami sdružení fyzických nebo právnických osob, účelová sdružení majetku, jednotky územní samosprávy a dále jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon. Vzhledem k tomu není vyloučena ani trestní odpovědnost právnické osoby, která je tvořena jedinou osobou. S přihlédnutím k tomu, že vznik a existence právnických osob představují určitou právní konstrukci, musí být právem zkonstruován i způsob jednání právnických osob jako subjektů práva navenek, poněvadž právnická osoba jako celek nemá vlastní vůli, nemůže tedy podle ní jednat a navenek ji projevovat. Proto náš právní řád stanoví, že vlastní jednání právnické osoby představují ty projevy vůle, které jménem právnické osoby činí její určité orgány nebo zástupci jako fyzické osoby, a že právní následky spojené s těmito projevy vůle se přičítají přímo právnické osobě jako subjektu práva. Dle TOPOZ bude trestnost činu spáchaného na území ČR posuzována za předpokladu, že se ho dopustí právnická osoba, která má buď sídlo v České republice, nebo má na území České republiky umístěn podnik nebo organizační složku, vykonává na území ČR svou činnost anebo má na území ČR svůj majetek.

### **3.4. Přičitatelnost**

Jak již bylo zmíněno výše, TOPOZ zavádí do české právní úpravy novou formu odpovědnosti právnických osob – vedle tradiční správní formy

odpovědnosti právnických osob se zde objevuje trestní forma odpovědnosti právnických osob založená na tzv. konceptu přičitatelnosti, což znamená průlom do historicky neměnné teorie individuální odpovědnosti za trestný čin (zásada "societas delinquere non potest"). Připuštění trestní odpovědnosti právnické osoby jako určité umělé entity je však v souladu s

moderními trendy trestního práva.<sup>11</sup>

Koncept přičitatelnosti je založen na jednání určitého okruhu stanovených fyzických osob, kdy toto jednání je možné přičíst osobě právnické. Koncept přičitatelnosti tedy nahrazuje koncept zavinění, který je typický pro fyzické osoby. V tomto případě se tedy nepředpokládá vlastní vůle právnické osoby a možnost jejího samostatného zaviněného jednání. Pro vznik trestní odpovědnosti právnické osoby je tedy základem předpoklad, že fyzická osoba v určitém postavení nebo v určitém vztahu k právnické osobě, např. prokurista či statutární orgán, spáchala trestný čin. Jednotlivé požadované znaky tohoto trestného činu včetně formy zavinění jsou pak přenášeny z fyzické osoby na právnickou osobu. K požadovanému vztahu této fyzické osoby k osobě právnické je pak třeba splnění ještě dalších podmínek, a to např. že uvedený trestný čin byl spáchán v zájmu právnické osoby, v její prospěch či v rámci její činnosti. Z toho vyplývá, že právnická osoba odpovídá za to, které fyzické osoby v ní vykonávají kontrolní či řídicí činnost a v souvislosti s tím odpovídá i za jejich protiprávní jednání. Výčet fyzických osob, jejichž jednáním může právnická osoba spáchat trestný čin, je poměrně rozsáhlý, kdy se tak můžeme od statutárního orgánu dostat až k jejím jednotlivým zaměstnancům.

Hlavním nedostatkem tohoto modelu je, že k trestní odpovědnosti právnické osoby nepostačí skutečnost, že je známa objektivní stránka spáchaného trestného činu a způsobený následek, ale je třeba znát i stránku subjektivní (zavinění), k

<sup>11</sup> Forejt, P., Habarta, P., Třešlová, L.: *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem*. Praha: Linde Praha, a. s., 2012. s. 33. ISBN 978-80-7201-875-8

jejímuž prokázání je obvykle zapotřebí vědět, která fyzická osoba trestný čin spáchala, i když sama nemusí být odsouzena.<sup>12</sup>

### **3.5. Stadia trestného činu**

Co se týče pokusu a přípravy trestného činu spáchaného právnickou osobou, je třeba v těchto případech zcela subsidiárně aplikovat příslušná ustanovení trestního zákoníku.

### **3.6. Spolupachatel a účastník**

Obdobně jako osoby fyzické, mohou být i právnické osoby zapojeny různým způsobem do trestné činnosti, tedy nejen v pachatelství, ale i ve formě trestné součinnosti, již rozumíme případ, kdy se trestného činu úmyslně účastní více osob, které se různými způsoby podílejí na trestném činu. V TOPOZ je sice v nadpisu § 9 zmíněno také účastenství, avšak toto ustanovení o něm vůbec nepojednává.

#### **3.6.1. Nepřímé pachatelství**

Pachatelem trestného činu je i právnická osoba, která ke spáchání trestného činu užila jinou fyzickou či právnickou osobu. To znamená, že k provedení činu využila živého nástroje, který buď sám není trestně odpovědný (např. z důvodu nedostatku věku) nebo je trestně odpovědný pouze v omezeném rozsahu. Trestní odpovědnost právnické osoby není rovněž závislá na tom, zda některá z osob uvedených v § 8 TOPOZ, byla pravomocně odsouzena za související trestný čin. Jinak řečeno, trestní odpovědnost právnických osob není dotčena trestní odpovědností fyzických osob a opačně. Pokud by trestná činnost obviněné fyzické osoby a právnické osoby nějak souvisela a nebránily by zvlášť důvody,

---

12 Tamtéž, s. 67

vedlo by se ve věci společné řízení, kdy trestní odpovědnost uvedených osob by se posuzovala samostatně.

### **3.6.2. Spolupachatelství**

Trestným činem právnické osoby spáchaným ve splupachatelství s jinou fyzickou nebo právnickou osobou je protiprávní čin, který je přičítán právnické osobě a který byl současně spáchán jejím společným jednáním s jinou fyzickou nebo jinou právnickou osobou. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že narozdíl od ustanovení TZ nevyžaduje TOPOZ v případě splupachatelství mezi právnickou a fyzickou osobou společný úmysl, což je dáno tím, že trestní odpovědnost spolupachatele – právnické osoby je založena na přičitatelnosti a nikoliv na zavinění. Aby šlo o spolupachatelství, musí být samozřejmě dán společný úmysl u osoby jednající za právnickou osobu, jinak by šlo jen o souběžné pachatelství fyzické a právnické osoby.<sup>13</sup> Při spolupachatelství právnické a fyzické osoby se pak daný trestný čin posuzuje tak, jako by ho každý ze spolupachatelů spáchal sám.

### **3.7. Právní nástupnictví**

Na rozdíl od trestní odpovědnosti fyzické osoby, která zaniká smrtí pachatele, nemá zánik právnické osoby vždy za následek i zánik její případné trestní odpovědnosti. Zánikem právnické osoby zaniká i její trestní odpovědnost pouze v případě, že nemá právního nástupce. Pokud by TOPOZ právní nástupnictví nijak neřešil, bylo by velmi jednoduché se trestu za spáchaný trestný čin vyhnout. Jestliže tedy ve vykonávacím řízení, tzn. po pravomocném ukončení trestního stíhání dojde k zániku právnické osoby, důsledky pravomocného odsouzení ponесou její právní nástupci. Na tyto právní nástupce se tedy bude hledět, jako by byli pravomocně odsouzeni. Výše uvedené však neplatí v případě, kdy už došlo k promlčení trestní odpovědnosti.

<sup>13</sup> Šámal P a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2012. s 236. ISBN 978-80-7400-116-1

### **3.8. Okolnosti způsobující zánik trestní odpovědnosti**

U právnické osoby jsou jedinými dvěmi okolnostmi, které mohou způsobit zánik její trestní odpovědnosti, účinná lítost a promlčení. K těmto okolnostem je třeba přihlížet z úřední povinnosti, a tudíž není třeba, aby je musela právnická osoba jako pachatel nebo jiná oprávněná osoba namítat. Teorie a praxe však počítá s dalšími takovými okolnostmi, které nejsou v TOPOZ uvedeny (jsou uvedeny jen v TZ), a to se zvláštním případem účinné lítosti a milostí prezidenta republiky.

Co se týče účinné lítosti, tady je upřednostňována prevence před represí, přičemž právnické osobě je tak dána (za splnění určitých podmínek) možnost beztrestnosti. TOPOZ však uvádí výjimky, u nichž trestní odpovědnost právnické osoby v uvedeném případě nezaniká, a to u trestného činu přijetí úplatku dle ust. § 331 TZ, podplácení dle ust. § 332 TZ a nepřímé úplatkářství dle ust. § 333 TZ. Tato výjimka vyplývá z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána.

Ohledně promlčení trestní odpovědnosti právnických osob, TOPOZ ve své podstatě neobsahuje žádnou speciální úpravu, pouze odkazuje na příslušná ustanovení trestního zákoníku. I tady však existuje výjimka, která říká, že trestní odpovědnost právnické osoby nezaniká uplynutím promlčecí doby v případě spáchání trestného činu teroristického útoku, který byl spáchán za takových okolností, které zakládají válečný zločin nebo zločin proti lidskosti podle předpisů mezinárodního práva.

### **3.9. Sankce**

Za trestné činy spáchané právnickou osobou lze uložit pouze tyto tresty:

- a) zrušení právnické osoby
- b) propadnutí majetku

- c) peněžitý trest
- d) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- e) zákaz činnosti
- f) zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži
- g) zákaz přijímání dotací a subvencí
- h) uveřejnění rozsudku.<sup>14</sup>

Dále lze právnické osobě uložit ochranné opatření zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty. Ochranné opatření však nelze právnické osobě uložit, není-li přiměřené povaze a závažnosti spáchaného činu, jakož i jejím poměrům.

#### **4. ZÁKLADY SPRÁVNĚ PRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI**

Správně právní odpovědnost je odpovědností za tzv. správní delikty neboli za taková protiprávní jednání, za které je možné uložit správně právní sankci.

---

<sup>14</sup> § 15 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Obecně ji lze charakterizovat jako správní právo trestní. Správně právní odpovědnost nastupuje v případě, že dochází k porušení správně právních vztahů. Je druhem odpovědnosti za protispolečenské jednání, nicméně logicky se musí jednat o menší škodlivost činu pro společnost než u trestného činu. Správního deliktu v širším slova smyslu se mohou dopustit jak fyzické, tak i právnické osoby. U fyzických osob se většinou uplatňuje správně právní odpovědnost za přestupky, u právnických osob a fyzických osob podnikajících se pak ve většině případů uplatňuje odpovědnost za jiné správní delikty.

Obecný pojem správní delikt není legálně definován. Nauka správního práva ho používá jako souborný pojem zahrnující jednotlivé druhy správních deliktů, které se vyskytují v platné právní úpravě. V literatuře se správním deliktem označuje zpravidla protiprávní jednání, jehož znaky jsou stanoveny zákonem, za které ukládá správní orgán trest stanovený normou správního práva.

Obecnými znaky správních deliktů jsou podle Hendrycha:<sup>15</sup>

- jednání – což je projev lidské vůle ve vnější realitě, je jím konání i opomenutí. Rozsah povinnosti je dán většinou zákonem. U právnické osoby, kde nelze mluvit o vlastní vůli právnické osoby jako celku, jde o jednání fyzických osob (pracovníků, členů apod.), kteří plní úkoly právnické osoby, pokud jde o jejich činnost v rámci plnění těchto úkolů. Jejich jednání se přičítá právnické osobě jako celku.

- protiprávnost – znamená, že jednání je v rozporu s právem a je porušena nebo nesplněna právní povinnost stanovená v zákně nebo uložena jeho základě. Okolnosti vylučující protiprávnost jsou krajní nouze, nutná obrana, oprávněné použití zbraně, svolení poškozeného, výkon práv a povinností, dovolené riziko, jednání v rámci dovolené svépomoci.

<sup>15</sup> Hendrych D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. s. 448 – 451. ISBN 978-80-7400-049-2

- trestnost – vyjadřuje skutečnost, že se spácháním správního deliktu zákon spojuje hrozbu trestu. Spáchání deliktu je právní skutečností, kterou vzniká hmotněprávní odpovědnostní vztah mezi pachatelem deliktu a státem.

- odpovědná osoba – je podle druhu správního deliktu buď fyzická nebo právnická osoba, v případě, že je deliktně způsobilá. Deliktní způsobilost právnické osoby je spojena s její existencí. U fyzických osob je spojena s dosažením rozumové a volní vyspělosti odpovídající zpravidla určitému věku.

- zavinění – je pojmovým znakem u fyzických osob – vyjma fyzických osob podnikajících, kde je odpovědnost objektivní, tj. bez ohledu na zavinění (jako u právnických osob).

- znaky deliktu – jsou stanoveny zákonem. Porušení nebo nesplnění právní povinnosti je deliktem, který lze postihnout správním trestem jen za předpokladu, že takovým jednáním byly naplněny znaky deliktu a jeho konkrétní skutkové podstaty stanovené zákonem.

#### **4.1. Odpovědnost za přestupky**

Základním pramenem přestupkového práva je přestupkový zákon, který je částečně hmotně právním předpisem a částečně i procesně právním předpisem. V řízení o přestupcích se však subsidiárně použije správní řád.

Stejně jako u trestného činu platí i u přestupku jeho formálně-materiální pojetí. Přestupek má tedy formální znaky, které jsou v mnoha případech totožné s formálními znaky u trestného činu, avšak jeho materiální znaky jsou na rozdíl od



materiálních znaků trestného činu definovány jako jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájmy společnosti. Stejně jako u trestného činu, musí být i u přestupku naplněny jeho jak formální, tak i materiální znaky.

Podobně jako trestní zákoník, tak i přestupkový zákon upravuje pojem přestupek a stanoví jeho znaky. Jak již bylo zmíněno výše, přestupku se může dopustit pouze fyzická osoba. Za porušení povinnosti uložené právnické osobě odpovídá podle přestupkového zákona ten, kdo za právnickou osobu jednal nebo měl jednat, a jde-li o jednání na příkaz, ten, kdo příkaz k jednání vydal.<sup>16</sup>

#### **4.1.1. Zavinění**

Přestupek je zaviněné jednání, přičemž subjektivní stránka je jedním z povinných obligatorních znaků přestupku. K odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba zavinění úmyslné. Jednáním se pak rozumí i opomenutí takového jednání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých osobních poměrů povinen. Obdobně jako u trestného činu rozlišujeme nedbalost vědomou a nevědomou a úmysl přímý a nepřímý. Přestupkem pak není jednání v nutné obraně nebo v krajní nouzi. Tyto instituty jsou prakticky shodně koncipovány jako v trestním zákoníku.

#### **4.1.2. Osoba pachatele**

Co se týče věku pachatele přestupku, tak za přestupek není odpovědný ten, kdo v době jeho spáchání nedovršil 15. rok věku. Stejně jako trestní zákoník, tak i přestupkový zákon označuje osobu, která dovršila patnáctý rok věku, avšak nepřekročila osmnáctý rok věku, za mladistvého, na kterého se použijí některá zvláštní ustanovení.

---

<sup>16</sup> § 6 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Přestupkový zákon dále rozeznává osobní působnost.<sup>17</sup> Tato působnost se vztahuje na osoby, které podléhají vojenské kázeňské pravomoci, dále na příslušníky bezpečnostních sborů, osoby během výkonu trestu odnětí svobody anebo zabezpečovací detence. Jednání, jehož se tyto osoby dopustily a jež má znaky přestupku, se projednává podle zvláštního právního předpisu. Pokud ovšem pachatel přestupku přestal být osobou výše uvedenou, bude se toto jednání projednávat jako běžný přestupek. V případě, že by správní orgán projednal s takovou osobou přestupek, nezbylo by nic jiného, než takové rozhodnutí zrušit z důvodu jeho nicotnosti, a to na základě příslušných ustanovení správního řádu.

#### **4.1.3. Spolupachatelství a účastenství**

Přestupkový zákon, na rozdíl od trestního zákoníku, nerozlišuje zvlášť spolupachatelství či účastenství a tudíž každý pachatel přestupku má svou individuální odpovědnost za své jednání.

#### **4.1.4. Zánik odpovědnosti za přestupek**

Přestupek nelze projednat po uplynutí prekluzivní lhůty k jeho projednání, která činí jeden rok od jeho spáchání. Nelze také přestupek projednat, případně uloženou sankci vykonat, pokud se na přestupek vztahuje amnestie. Tuto může, narozdíl od amnestie u trestných činů, udělit Vláda ČR. V jednoroční prekluzivní lhůtě musí rozhodnutí o přestupku nabýt právní moci, tedy včetně rozhodnutí odvolacího správního orgánu. Jednoroční prekluzivní lhůta je však příliš krátká, zejména s ohledem na možné obstrukce při projednávání přestupku nebo jeho právní kvalifikaci. Dochází proto k případům, že přestupek po uplynutí jednoroční lhůty zůstane nepotrestán. Stává se to rovněž v případech, kdy orgány činné v trestním řízení zjišťují, zda nejde o trestný čin. Teprve poté vracejí případ

---

<sup>17</sup> § 10 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

správnímú orgánu k dalšímu řízení a ten obvykle již nestačí přestupek projednat pro krátkost lhůty.

#### **4.1.5. Sankce**

Přestupkový zákon uvádí v § 11 taxativní výčet sankcí, které je možné za přestupek uložit. Patří sem následující sankce:

- a) napomenutí
- b) pokuta
- c) zákaz činnosti
- d) propadnutí věci

Podle obecného pravidla lze od uložení sankce v rozhodnutí o přestupku upustit, pokud k nápravě pachatele postačí samotné projednání přestupku. Toto samozřejmě platí pouze v případě ústního projednání přestupku. Tak jako všude, i tady existuje výjimka, a to např. u některých přestupků proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, kde je tato shora uvedená možnost již předem vyloučena.

#### **4.2. Odpovědnost za jiné správní delikty**

Na právnické osoby pak dopadá správní odpovědnost za jiné správní delikty, jejichž úprava je však roztržštěna do mnoha speciálních zákonů.

Skutkové podstaty správních deliktů v širším slova smyslu jsou obsaženy ve velkém množství právních předpisů. Ty jsou často vyjádřeny obecněji než skutkové podstaty trestných činů. Typické pro legislativní vyjádření skutkových podstat správních deliktů je zejména:

- zařazování obecných podstat
- častější výskyt neurčitých, v zákoně nevymezených pojmů

- používání demonstrativních výčtů forem možného protiprávního jednání
- využití blanketních a odkazovacích dispozic

Může nastat také situace, kdy dojde k souběhu správně právní odpovědnosti za jiný správní delikt právnické osoby a trestně právní odpovědnosti právnické osoby. Za předpokladu, že bylo zahájeno trestní stíhání proti právnické osobě, brání to řízení o jiném správním deliktu. Pokud již ovšem existuje pravomocné rozhodnutí o správním deliktu, které nebylo zrušeno, nelze trestní stíhání zahájit nebo v něm pokračovat. Prakticky jde o vyjádření zásady *ne bis in idem*. V praxi může být ovšem problematické takovou okolnost vůbec zjistit, a to s přihlédnutím k tomu, že problematika správních deliktů právnických osob je zakotvena v mnoha speciálních zákonech, přičemž k jejich projednání jsou příslušné různé správní orgány. Neexistuje žádný rejstřík správních deliktů právnických osob a tudíž správní orgán, ale ani soud nemá prakticky přehled o možné kolizi.

Rovněž může činit problémy stanovit onu totožnost skutku, neboť skutková podstata trestného činu nemá zpravidla totožný protějšek u vymezení jiných správních deliktů, na rozdíl od některých skutkových podstat přestupků.

Správní delikty právnických osob obsažené v jednotlivých zákonech upravujících výkon veřejné správy zpravidla nemají tzv. trestněprávní povahu, neboť objektivní stránka těchto správních deliktů typicky spočívá v nesplnění určité speciální sofistikované povinnosti uložené zákonem jen určitému okruhu právnických osob. Nicméně v některých případech, jak bylo zmíněno výše, není souběh správního a trestního řízení vyloučen.

#### **4.2.1. Jiné správní delikty FO a PO postihovaných zásadně bez ohledu na zavinění**

Obecně lze tento druh správního deliktu vymežit jako protiprávní jednání

fyzických osob podnikajících a právnických osob, jehož znaky jsou stanoveny zákonem, za které ukládá správní orgán sankci stanovenou tímto zákonem. Uplatňuje se zde zvláštní druh správně právní odpovědnosti, a to objektivní správně právní odpovědnost bez ohledů na zavinění. Správně právní odpovědnost za jiné správní delikty fyzických osob podnikajících a právnických osob ve smyslu platné právní úpravy je dokladem toho, že správně právní odpovědnost jako celek je vnitřně výrazně strukturovaný systém odpovědnosti za jednotlivé druhy správních deliktů, a to s výraznými odlišnostmi.

U přestupků spáchaných fyzickými osobami platí tzv. subjektivní správně právní odpovědnost – zkoumají se zde různé formy zavinění (úmyslné i nedbalostní). Správní úřad pak zkoumá mimo jiné i materiální znak přestupku (stupeň společenské škodlivosti, která je důležitá pro rozlišení přestupku a trestného činu) a formální znak přestupku (typové znaky, tj. znaky skutkové podstaty přestupku apod.). Od uložení sankce za přestupek je možné za splnění určitých podmínek ustoupit. Naprosto odlišným způsobem je však posuzováno správní trestání správních deliktů právnických osob a fyzických osob podnikajících postihovaných zásadně bez ohledu na zavinění. Nezkoumá se zde, který pracovník právnické osoby spáchal správní delikt, ale uplatní se tzv. objektivní správně právní odpovědnost. Konstrukce objektivní správně právní odpovědnosti bez zavinění je odůvodňována teoretickými i praktickými důvody. Je to hlavně snaha zjednodušit postavení správního úřadu při ukládání sankcí právnickým osobám. Zjišťování a dokazování zavinění v situaci, kdy porušení povinností právnickou osobou je často výsledkem činnosti řady jednotlivců (jejichž složení se navíc průběhem doby mění) je velmi obtížné. Navíc otázka podílu jednotlivců na protiprávním jednání, zejména ve vztahu vedoucích pracovníků a jejich podřízených pracovníků, je vždy problematická. Tento druh jiného správního deliktu (někdy se označují také jako správní delikty smíšené, hybridní nebo správní delikty podnikatelů) v současné době upravuje cca. 80 zákonů. Sankci ukládanou za tento jiný správní delikt je téměř výlučně peněžité

trest – pokuta. Za základ správně právní odpovědnosti je tudíž považováno protiprávní jednání subjektů správního práva, za které lze uložit správně-právní sankci. Takové protiprávní jednání je označováno jako správní delikt a správně právní odpovědnost je tudíž odpovědností za správní delikty. Účelem nebo smyslem správně právní odpovědnosti je poskytnout ochranu normám správního práva, a to v případě porušení povinností z nich vyplývajících.

Jak již bylo zmíněno výše, skutkové podstaty jiných správních deliktů fyzických osob podnikajících a právnických osob jsou roztrženy v mnoha různých zákonech. Zde uvedu jeden příklad za všechny, a to jak definuje jiný správní delikt právnických osob zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů:

§ 45

*(1) Právnická osoba nebo fyzická osoba podnikající podle zvláštních předpisů se jako správce nebo zpracovatel dopustí správního deliktu tím, že při zpracování osobních údajů*

*a) nestanoví účel, prostředky nebo způsob zpracování nebo stanoveným účelem zpracování poruší povinnost nebo překročí oprávnění vyplývající ze zvláštního zákona,*

*b) zpracovává nepřesné osobní údaje,*

*c) shromažďuje nebo zpracovává osobní údaje v rozsahu nebo způsobem, který neodpovídá stanovenému účelu,*

*d) uchovává osobní údaje po dobu delší než nezbytnou k účelu zpracování,*

*e) zpracovává osobní údaje bez souhlasu subjektu údajů mimo případy uvedené v zákoně,*

*f) neposkytne subjektu údajů informace v rozsahu nebo zákonem stanoveným způsobem,*

*g) odmítne subjektu údajů poskytnout požadované informace,*

*h) nepřijme nebo neprovede opatření pro zajištění bezpečnosti zpracování osobních údajů,*

*i) nesplní oznamovací povinnost podle tohoto zákona,*

*j) nevede přehled případů porušení ochrany osobních údajů podle § 88 odst. 7 zákona o elektronických komunikacích.*

*(2)*

*a) ohrozí větší počet osob svým neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života, nebo*

*b) poruší povinnosti pro zpracování citlivých údajů.*

*(3) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do výše 5 000 000 Kč.*

*(4) Za správní delikt podle odstavce 2 se uloží pokuta do výše 10 000 000 Kč.*

§ 45a

(1) Právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba se dopustí správního deliktu tím, že poruší zákaz zveřejnění osobních údajů stanovený jiným právním předpisem.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do 1 000 000 Kč.

(3) Za správní delikt podle odstavce 1 spáchaný tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem se uloží pokuta do 5 000 000 Kč.

§ 46

(1) Právnická osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila.

(2) Při rozhodování o výši pokuty se přihlíží zejména k závažnosti, způsobu, době trvání a následkům protiprávního jednání a k okolnostem, za nichž bylo protiprávní jednání spácháno.

(3) Odpovědnost právnické osoby za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezahlásil řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 3 let ode dne, kdy byl spáchán.

(4) Správní delikty podle tohoto zákona projednává v prvním stupni Úřad.

(5) Na odpovědnost za jednání, k němuž došlo při podnikání fyzické osoby nebo v přímé souvislosti s ním, se použijí ustanovení o odpovědnosti a postihu právnické osoby.

(6) Pokuta je splatná do 30 dnů ode dne, kdy rozhodnutí o jejím uložení nabylo právní moci.

(7) Pokutu vybírá Úřad. Výnos z pokut je příjmem státního rozpočtu.

Správce či zpracovatel osobních údajů, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou podnikající, se porušením shora uvedených povinností stanovených zákonem o ochraně osobních údajů tedy dopustí tzv. jiného správního deliktu. Procesní otázky, tj. postup Úřadu pro ochranu osobních údajů (dále jen Úřad), který tyto delikty projednává, i účastníka řízení, jsou upraveny správním řádem.

Důležitým aspektem odpovědnosti za jiné správní delikty je to, že právnické osoby a fyzické osoby podnikající mají tzv. objektivní odpovědnost, tj. odpovídají bez ohledu na zavinění i za protiprávní stav, který při výkonu jejich činnosti nastal. Zákon o ochraně osobních údajů však upravuje i možnost liberace (zproštění se odpovědnosti) z této odpovědnosti, a to v případě, kdy správce nebo zpracovatel prokáže (tzv. důkazní břemeno tedy není na straně Úřadu), že vynaložil veškeré úsilí, které od něj bylo v dané situaci možné

spravedlivě požadovat, aby k porušení povinnosti nedošlo.

Odpovědnost právnických osob a fyzických osob podnikajících zaniká také v případě uplynutí prekluzivních lhůt, tj. pokud Úřad nezahájil o deliktu řízení do jednoho roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl (tzv. subjektivní prekluzivní lhůta), anebo do tří let od jeho spáchání (tzv. objektivní prekluzivní lhůta).

Za prokázaný správní delikt lze obdobně jako v případě přestupku uložit pouze pokutu, avšak u jiných správních deliktů jsou sazby podstatně vyšší. Za porušení povinností stanovených zákonem o ochraně osobních údajů tak lze právnické osobě a fyzické osobě podnikající uložit pokutu až 5 000 000 Kč a došlo-li v důsledku porušení těchto povinností k většímu zásahu do soukromí subjektů údajů anebo se neoprávněné zpracování týkalo citlivých údajů až do 10 000 000 Kč.

Zákon o ochraně osobních údajů stanoví i pravidlo pro stanovení výše sankce za správní delikty. Úřad je povinen při ukládání pokuty přihlídnout především k závažnosti deliktu, ke způsobu, jakým byly povinnosti porušeny, k době trvání protiprávního jednání či stavu, k následkům protiprávního jednání a v neposlední řadě i k okolnostem, za nichž k porušení povinností došlo. Úřad dále posuzuje i poměry toho, komu je sankce ukládána, neboť v souladu s ustálenou judikaturou by pokuta neměla být likvidační, ale na druhou stranu by pokuta neměla být „pokutou za úspěch“. Uložené pokuty nejsou příjmem Úřadu (ačkoli ten je pověřen jejich vybíráním), ale příjmem státního rozpočtu. V případě, že není pravomocně uložena pokuta uhrazena dobrovolně, předává Úřad pokutu k vymáhání celnímu úřadu.

#### **4.2.2. Správní uvážení**

Velké množství pokut za jiné správní delikty podnikajících fyzických a



právnických osob postihovaných bez ohledu na zavinění je ukládáno pomocí správního uvážení. Správní uvážení není nikde oficiálně definováno, a i když je často začleňováno do právních předpisů, je k jeho identifikaci třeba dospět interpretací. Správní uvážení, nebo také diskreční pravomoc, je představáno situací, kdy se vznikem nebo existencí různých podmínek (skutkovým stavem) nespojuje příslušné ustanovení právního předpisu nutnost nastoupení jediného možného právního následku, a naopak ponechává subjektu vykonávajícímu veřejnou správu určitý prostor pro volbu určitého řešení, respektive rozhodnutí.<sup>18</sup>

Správní uvážení je nedílnou součástí správního trestání. Nacházíme ho v sankcích či dispozicích právních norem. Co se týče konkrétního zařazení správního uvážení v rámci sankční pravomoci, může být založena na možnosti upustit od sankce či ukládat sankce v rozmanitých formách.

#### **4.2.3. Souběh správních deliktů**

Pokud se má jednat o souběh správních deliktů, musí být spáchány alespoň dva tyto delikty, tedy musí být naplněny skutkové podstaty alespoň u dvou správních deliktů. V platné právní úpravě správního trestání podnikajících fyzických a právnických osob chybí jednotná obecná úprava souběhu jiných správních deliktů.

Konkrétně definovaná právní úprava existuje pouze u přestupků, která říká, že za více přestupků téhož pachatele projednávaných ve společném řízení se uloží sankce podle ustanovení vztahujícího se na přestupek nejpřísněji postižitelný.<sup>19</sup>

---

18 Skulová S. *Správní uvážení. Základní charakteristika a souvislosti pojmu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. 2003. s. 15. ISBN 80-210-3237-5

19 § 12 odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

#### 4.2.4. Praktický příklad

V podstatě vše, co bylo řečeno výše ohledně odpovědnosti právnických osob za jiné správní delikty prakticky a přehledně dokresluje následující rozsudek Nevyššího správního soudu pod sp. zn. 8 As 65/2011 ze dne 01. 06. 2012.<sup>20</sup>

*Nejvyšší správní soud*

*rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Michala Mazance a soudců Mgr. Davida Hipšra a JUDr. Jana Passera v právní věci žalobce: Česká republika - Ministerstvo zdravotnictví, se sídlem Palackého náměstí 4, Praha 2, proti žalovanému: Úřad pro ochranu osobních údajů, se sídlem pplk. Sochora 27, Praha 7, proti rozhodnutí předsedy Úřadu pro ochranu osobních údajů ze dne 4. 1. 2008, čj. PRÁV-3908/07-8, UOOUX000WB3Z, v řízení o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. 6. 2011, čj. 5 Ca 64/2008 - 42, tak, že kasační stížnost zamítl.*

*[1] Úřad pro ochranu osobních údajů rozhodnutím ze dne 30. 8. 2007, sp. zn. INSP2-2678/07-29, uložil žalobci pokutu ve výši 50 000 Kč za porušení § 5 odst. 1 písm. f) a § 13 odst. 1 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Žalobce se správního deliktu dopustil tím, že jako správce osobních údajů subjektů údajů neoprávněně předal dalšímu subjektu - společnosti Galén spol. s r. o. - osobní údaje v rozsahu jméno, příjmení, adresa a datum odeslání celkem 16673 zdravotnických pracovníků, zapsaných ke dni 11. 5. 2005 v Registru zdravotnických pracovníků způsobilých k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu Ministerstva zdravotnictví podle zákona č. 96/2004 Sb.*

*[2] Předseda žalovaného rozhodnutím ze dne 4. 1. 2008, čj. PRÁV-3908/07-8, UOOUX000WB3Z, zamítl rozklad žalobce a potvrdil shora specifikované správní rozhodnutí.*

*[3] Proti rozhodnutí předsedy žalovaného podal žalobce žalobu k Městskému soudu v Praze. Uvedl v ní, že žalovanému byl dne 9. 3. 2006 doručen podnět, jímž bylo oznámeno porušení zákona o ochraně osobních údajů. Následně byly žalovaným prováděny inspekce a vyslýchány osoby. Správní řízení však bylo zahájeno až dne 27. 4. 2007. Žalovaný tak porušil § 46 odst. 3*

---

20 převzatý z právního informačního systému ASPI [cit. 12. 03. 2013]

*zákonu o ochraně osobních údajů. Při výkladu tohoto ustanovení je podle žalobce třeba vycházet z konstantní judikatury (např. z rozsudků Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 A 147/94 a 7 A 167/1994, nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 302/02 či rozsudku Nejvyššího správního soudu sp. zn. 5 A 1/2001). Podle posledně uvedeného rozhodnutí „dozvědět se o porušení povinnosti“ neznamená, že již v tomto okamžiku musí být postaveno na jisto, že k porušení povinnosti nesporně došlo, nýbrž postačí, že vzniklo důvodné podezření, že se tak stalo. Nemusí jít o informaci zvláště kvalifikovanou, musí však mít určitou míru věrohodnosti a určitosti.*

*[4] Jelikož oznámení o spáchání správního deliktu naplnilo kritéria určitosti a důvěryhodnosti, založilo podle žalobce běh subjektivní lhůty jednoho roku k samotnému zahájení správního řízení. Žalobce odmítl tvrzení, že žalovaný z daného podnětu neobdržel informace o rozhodných skutečnostech k posouzení, zda jednání je správním deliktem a především, kdo za něj odpovídá. Žalobce nikdy netvrdil, že jakýkoli podnět zakládá dostatek informací pro okamžité zahájení správního řízení. Běh lhůty zakládá jen dostatečně věrohodný podnět. Žalobce proto nesouhlasí s žalovaným v tom, že počátek běhu lhůty nastal nejdříve při ústním jednání dne 24. 8. 2006, z něhož vplynuly informace podstatné pro určení odpovědného subjektu, a ani s tím, že žalovaný získal kvalifikované vědomosti umožňující předběžné právní posouzení až při kontrole ve společnosti Galén. Jednoroční lhůta k zahájení správního řízení by byla zbytečná, pokud by počala běžet až v okamžiku, kdy se žalovaný dozví, kdo konkrétně za předpokládané porušení zákona odpovídá a k jakým skutkovým jednáním došlo. Posouzení počátku lhůty by tak záviselo na libovůli správního orgánu.*

*[5] Žalobce konečně vznesl námitku nepřezkoumatelnosti rozhodnutí předsedy žalovaného, neboť se nevypořádává s argumenty rozkladu.*

*[6] Městský soud rozsudkem ze dne 14. 6. 2011, čj. 5 Ca 64/2008 - 42, rozhodnutí předsedy žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Soud dospěl k závěru, že správní řízení, které bylo s žalobcem zahájeno dne 27. 4. 2007, bylo zahájeno až po uplynutí jednoroční prekluzivní lhůty dle § 46 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů, jež počala plynout ode dne 9. 3. 2006, kdy správní orgán obdržel podnět, na základě kterého získal vědomost o skutkových okolnostech v takovém rozsahu, který umožnil jejich předběžné právní posouzení, tj. podnět, z jehož obsahu vyplývalo důvodné podezření, že došlo k porušení zákona.*

*[7] Městský soud při svém rozhodování vyšel z toho, že počátek běhu roční subjektivní lhůty pro zahájení řízení stanovený v § 46 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů je odvozen od časového okamžiku, kdy se správní orgán dozvěděl o správním deliktu. Obsáhle při tom poukázal na závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího správního soudu sp. zn. 5 A 1/2001, podle kterého dozvědět*

se o skutečnostech rozhodných pro uložení pokuty neznamená, že již v tom okamžiku musí být postaveno najisto, že k porušení povinnosti nesporně došlo, nýbrž postačí, že vzniklo důvodné podezření, že se tak stalo. Prokázání porušení povinností a kdo je za ně odpovědný, je předmětem řízení. Informace musí mít nezbytnou míru určitosti a věrohodnosti. „Vědomí“ státního orgánu je třeba založit na objektivní skutečnosti, tj. datu, kdy došlo oznámení určitého obsahu, datu kontroly apod., nikoli na subjektivním postoji pracovníků k těmto zjištěním. Vymezené závěry lze podle městského soudu vztáhnout i na nyní projednávanou věc.

[8] Městský soud konstatoval, že správní orgán prvního stupně na základě podnětu ze dne 9. 3. 2006 obdržel informaci o skutkových okolnostech v takovém rozsahu, který umožnil jejich předběžné právní posouzení. Z podnětu je zřejmé, že oznamovatel byl osloven nabídkou periodika ze strany soukromého subjektu, společnosti Galén, s. r. o. podnět uvádí, že oznamovatel v minulosti předal své osobní údaje Národnímu centru ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů (NCO NZO) k provedení registrace, a to bez souhlasu k jejich jinému využití. Svou domněnku, že k úniku došlo právě z NCO NZO, oznamovatel opřel o konstatování, že šlo o jedinou databázi, v níž se nachází kombinace jeho zaměstnání s jeho aktuální adresou.

[9] Je zřejmé, že žalovaný tento podnět vyhodnotil jako možné porušení zákona, neboť byl bezprostředním důvodem pro následnou kontrolu u společnosti Galén v době od 28. 7. 2006 do 22. 2. 2007 a šetření u odpovědných osob z detašovaného pracoviště Ministerstva zdravotnictví Oddělení uznávání kvalifikace VZV/3 (dne 17. 10. 2006) a z NCO NZO (dne 24. 8. 2006). Šetření Úřadu vyústilo v zahájení správního řízení s žalobcem. Úřad tak ovšem učinil teprve dne 24. 4. 2007, resp. dne 27. 4. 2007, kdy žalobci doručil oznámení o zahájení správního řízení. Podle městského soudu je zřejmé, že správní orgán přenesl těžiště zjišťování stavu věci před samotné zahájení správního řízení.

[10] Argumentace správního orgánu, že subjektivní lhůta pro zahájení správního řízení počíná běžet teprve od okamžiku, kdy se správní orgán dozvěděl o všech podstatných skutečnostech, z nichž vyplývá, že ke správnímu deliktu došlo a na základě kterých lze usoudit, kdo je za porušení zákona odpovědný, popírá smysl této lhůty. Nelze přijmout tvrzení, že subjektivní lhůta počala běžet nejdříve od jednání v NCO NZO dne 24. 8. 2006, kdy se správní orgán dozvěděl o skutečnostech rozhodných pro zahájení správního řízení, a to především o konkrétním subjektu, s nímž má být správní řízení vedeno. Ustanovení § 46 odst. 3 zákona pro běh prekluzivní lhůty nezohledňuje to, zda je zřejmé, kdo se správního deliktu dopustil.

[11] Podle městského soudu je smyslem a účelem jednorocní lhůty přimět správní orgán k aktivní činnosti, včetně zjišťování a prokazování, kdo je za porušení zákona odpovědný, a to

*bezprostředně od okamžiku, kdy se dozví o skutkových okolnostech věci v takovém rozsahu, který umožní předběžné právní zhodnocení o tom, že došlo k porušení zákona. Výklad, podle kterého prekluzivní subjektivní lhůta započne běžet až od okamžiku získání vědomosti správního orgánu o porušení zákona ze strany určitého konkrétního subjektu, umožňuje správnímu orgánu (i dlouhodobou) nečinnost v podobě neadekvátního zjišťování a prokazování, kdo je odpovědný za porušení zákona. Takový výklad by dal prostor pro libovolné posouvání doby zahájení správního řízení na úkor účastníka řízení.*

*[12] Žalovaný (stěžovatel) brojil proti rozsudku městského soudu kasační stížností, v níž vyjádřil přesvědčení, že soud rozhodl na základě chybné úvahy. Napadený rozsudek je v rozporu i s rozhodovací praxí jak samotného městského soudu (s rozsudkem sp. zn. 5 Ca 149/2007), tak i Nejvyššího správního soudu (s rozsudkem sp. zn. 9 As 42/2008) a Ústavního soudu (s nálezy sp. zn. I. ÚS 947/09 a IV. ÚS 946/09). Městský soud podle stěžovatele v daném rozsudku nesprávně aplikoval hypotézu.*

*[13] Stěžovatel s městským soudem souhlasí v tom, že k počátku běhu lhůty dochází ve chvíli, kdy se dozví o skutečnostech důvodně nasvědčujících tomu, že došlo k porušení zákona. A také v tom, že na základě podnětu oznamovatele zahájil kontrolu. Nesprávně však dospěl k závěru, že na základě podnětu oznamovatele stěžovatel disponoval dostatečným množstvím poznatků, na jejichž základě mu vzniklo důvodné podezření, že jednáním žalobce došlo k porušení zákona. K tomu stěžovatel odkázal na závěry obsažené ve shora uvedených soudních rozhodnutích. Stěžovatel má za to, že běh subjektivní prekluzivní lhůty počíná plynout dnem, kdy správní orgán získá dostatečnou sumu určitých, jasných a ověřených (věrohodných) informací k tomu, aby mohl provést předběžné právní zhodnocení věci, na základě kterého může nabýt důvodné podezření, že k porušení zákona došlo a která osoba se jej měla dopustit.*

*[14] Stěžovatel je přesvědčen, že městský soud nepostupoval správně, pokud za takový okamžik označil již den, kdy mu došel podnět oznamovatele. Taková úvaha se liší od předchozích úvah a názorů Městského soudu. Stěžovatel má s odkazem na § 2 až § 8 správního řádu povinnost zahájit správní řízení, pokud se dozví o skutečnostech představujících dostatečný podklad pro objektivní úvahu o tom, že mohlo dojít k porušení zákona. Se zřetelem k uvedenému je iracionální, aby k získání potřebných informací došlo již doručením podnětu oznamovatele. Pokud by tomu tak bylo, nezahajoval by stěžovatel kontrolu, nýbrž přímo řízení o správním deliktu.*

*[15] Doručením podnětu vznikla stěžovateli povinnost prověřit oznamovatelovo tvrzení, a to prostřednictvím kontroly. Neexistovala zde však dostatečná míra ověřených a věrohodných informací k tomu, aby stěžovatel mohl objektivně zhodnotit, zda je na místě uvažovat o porušení zákona či*

nikoli, a zda je či není na místě zahájit správní řízení o správním deliktu. Tuto úvahu bylo možné provést, mj. s přihlédnutím k § 12 odst. 2 zákona č. 552/1991 Sb., až po ukončení kontroly a vydání kontrolního protokolu, což stěžovatel učinil. Kvalifikovanou úvahou provedenou na základě nashromáždění základních ověřených skutkových zjištění pak stěžovatel dospěl k závěru, že k porušení zákona mohlo dojít. Proto poté zahájil správní řízení.

[16] Stěžovatel má za to, že pokud by aplikoval právní názor městského soudu, znamenalo by to buďto úplné vyloučení kontrolního řízení, což by vedlo k zahajování velkého počtu správních řízení i na základě nepodložených a neproověřených tvrzení, nebo by zachoval stávající praxi, kdy by však v řadě případů s ohledem na průměrnou délku trvání kontrol došlo k uplynutí subjektivní prekluzivní lhůty.

[17] Stěžovatel současně požádal o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 30. 1. 2012, čj. 8 As 65/2011 - 74, odkladný účinek kasační stížnosti nepřiznal.

[18] Žalobce ve vyjádření ke kasační stížnosti k odkazu stěžovatele na rozsudek městského soudu sp. zn. 5 Ca 149/2007 uvedl, že se nemůže ztotožnit s tím, že by správní orgán obecně získával povědomí o dostatečně věrohodných a konkrétních informacích až provedením kontroly. Ke kterému okamžiku získá správní orgán povědomí o porušení zákona, plně závisí na konkrétních okolnostech případu, a ty nelze zobecňovat. Žalobce pokládá za absurdní výklad, aby se lhůta jednoho roku počítala až od okamžiku, kdy správní orgán nabude jistoty o všech okolnostech spáchání deliktu. To by bylo v rozporu s principem právní jistoty.

[19] Stěžovatel se mylí, dovozuje-li, že získal povědomí o okolnostech, že došlo ke spáchání deliktu v rozsahu, jenž umožňuje předběžné právní posouzení až provedením kontroly. Mezi podnětem ze dne 9. 3. 2006 a provedením kontroly ve společnosti Galén dne 28. 7. 2006 uběhlo bezmála 5 měsíců. Správní orgán je odpovědný za to, aby fázi prověřování ukončil v příslušné prekluzivní lhůtě a zároveň v téže lhůtě zahájil správní řízení. Argumentací stěžovatele by bylo možno dospět k absurdnímu závěru, že správní orgán může neomezeně dlouho „natahovat“ dobu před vlastním zahájením řízení s odkazem na zjišťování kvalifikovaných okolností. Žalobce odkázal na nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 946/09, podle kterého okamžikem počátku běhu subjektivní prekluzivní lhůty je třeba rozumět již pouhou vědomost o skutkových okolnostech, které umožní předběžné právní zhodnocení, aniž by se jednalo o informaci zvláště kvalifikovanou, a dále na rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 A 167/94 a Nejvyššího správního soudu čj. 2 As 12/2011 - 82. Žalobce má za to, že městský soud ve světle zmiňované judikatury nepochybil, jestliže dospěl k závěru, že okamžikem zjištění dostatečných okolností byl den doručení podnětu.

[20] Žalobce nepokládá za právně relevantní argumentaci stěžovatele o dilematu mezi vyloučením kontrolního řízení a zachováním stávající praxe. Postup správního orgánu při vedení správního řízení nelze přičítat k tíži účastníka.

[21] Nejvyšší správní soud posoudil důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[22] Kasační stížnost není důvodná.

[23] V kasační stížnosti byla nastolena v podstatě jediná otázka, a sice, od kterého okamžiku počala v daném případě vzhledem ke konkrétním okolnostem věci plynout prekluzivní subjektivní lhůta pro zahájení správního řízení o správním deliktu ve smyslu § 46 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů.

[24] Podle § 46 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů odpovědnost právnické osoby za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezahájil řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 3 let ode dne, kdy byl spáchán.

[25] Cílem právní úpravy obsažené v zákoně o ochraně osobních údajů je naplnit právo subjektu na ochranu před neoprávněným zasahováním do svého soukromí. Zákonem vymezené osoby jsou odpovědné za to, že s osobními údaji budou nakládat a zpracovávat je pouze v souladu se zákonem. Nečiní-li tak, mohou se dopustit přestupku či správního deliktu podle zákona o ochraně osobních údajů. Trestnost činu je ve smyslu § 46 odst. 3 téhož zákona ohraničena jednorocní subjektivní a tříletou objektivní lhůtou, jejichž uplynutím zaniká správnímu orgánu možnost uložit pachateli správní sankci. Obě lhůty slouží k ochraně právní jistoty účastníků řízení, neboť jim poskytují jistotu ohledně lhůty, v níž musí být věc vyřízena. Tím je chráněna i proti svévolnému postupu správního orgánu.

[26] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že městský soud ve své podrobné argumentaci správně posoudil otázku okamžiku, v němž se stěžovatel dozvěděl o spáchání správního deliktu, protože byl povinen zahájit správní řízení.

[27] Jednorocní prekluzivní lhůta je uvedeným zákonem stanovena proto, aby správní orgán měl dostatečný čas prověřit nutné okolnosti pro zahájení správního řízení a proto, aby na jednu stranu nebyla zahajována zcela bezdůvodná a objektivně nepodložená správní řízení a na stranu

*druhou pak, aby ze strany správního orgánu nebyly neodůvodněně, a proti principu právní jistoty, prodlužovány subjektivní lhůty k zahájení správního řízení.*

*[28] Je třeba upozornit na to, že předmětná jednoroční lhůta není spojena s povinností vydat konečné správní rozhodnutí o správním deliktu a uložit za něj pokutu, ale toliko se zahájením správního řízení. Zákonodárce touto konstrukcí dává správnímu orgánu více prostoru k prověřování rozhodných okolností věci ještě před zahájením samotného správního řízení. Jistě není procesně ekonomické zahajovat správní řízení při jakémkoliv podezření o možném spáchání správního deliktu, to ovšem z rozsudku městského soudu ani z daného zákonného ustanovení nevyplývá. Správní orgán má celý rok na to, aby se po obdržení relevantního podkladu, umožňujícího předběžné právní zhodnocení věci, zabýval tím, zda je třeba správní řízení s určitým subjektem vůbec zahájit, a činil tak různé „přípravné“, prověřovací či kontrolní úkony. Skutečnost, že správní orgán následně zahájí s určitým subjektem správní řízení, sama o sobě neznamená, že tento subjekt bude za jemu vytýkané jednání ve výsledku sankcionován.*

*[29] Na tomto místě lze poukázat na závěry vyslovené kupř. v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 6. 2004, čj. 5 A 1/2001 - 56 (všechna rozhodnutí tohoto soudu jsou dostupná na [www.nssoud.cz](http://www.nssoud.cz)), v němž soud odmítl názor, že by lhůta pro uložení pokuty počínala běžet od okamžiku, kdy se správní orgán dozvěděl o všech rozhodných skutečnostech. Takový způsob interpretace popírá smysl správního řízení, jehož účelem je právě spolehlivé zjištění přesného a úplného skutečného stavu věci za respektování práv účastníků řízení a za jejich součinnosti. Pokud by platilo, že správní orgán nejprve zjistí všechny rozhodné okolnosti pro uložení pokuty a teprve poté zahájí správní řízení, mohla by tato praxe vést k porušování práv účastníků řízení, kteří by tak do značné míry byli vyřazeni z aktivního vystupování v něm v době, kdy si správní orgán teprve vytváří úsudek o řešení konkrétní věci, a kdy je tedy ještě možné tento rozhodovací proces reálně ovlivnit, a mohli by se do něj zapojit de facto až v okamžiku, kdy správní orgán již dospěl do fáze rozhodnutí.*

*[30] Jak městský soud, tak i žalobce ve své žalobě správně poukázali na některá rozhodnutí Vrchního soudu v Praze zabývající se posuzováním běhu subjektivních prekluzivních lhůt v rámci správního trestání a otázkou „nabytí vědomosti“ správního orgánu a mírou znalostí nezbytných pro zahájení řízení o správním deliktu. Závěry vrchního soudu lze nepochybně použít jako východiska i v nyní posuzované věci.*

*[31] V rozsudku ze dne 10. 2. 1995, čj. 7 A 147/94 - 17, publ. pod č. 684 v časopise Soudní judikatura ve věcech správních č. 4/2000, vrchní soud vyslovil, že termín „dozvědět se o porušení povinnosti“ neznamená, že již v tom okamžiku musí být najisto postaveno, že k porušení povinnosti*



došlo. Zda se delikt stal a kdo se jej dopustil, je předmětem řízení. Proto zahájení řízení musí předcházet seznání skutečnosti, z níž plyne důvodné podezření, že k porušení povinnosti došlo. Vrchní soud v rozsudku ze dne 18. 12. 1997, čj. 7 A 167/94 - 34, publ. pod č. 553 v časopise Soudní judikatura ve věcech správních č. 16-18/1999, rozvedl, že počátek běhu subjektivní lhůty pro uložení sankce za správní delikt nemůže být odvislý od samotného vědomí pracovníků státního orgánu o existenci porušení právních předpisů, ale upíná se k datu, kdy došlo oznámení určitého a věrohodného obsahu, či k datu kontroly, při níž bylo porušení zákona zjištěno. Rovněž v rozsudku ze dne 30. 4. 1999, čj. 6 A 14/96 - 34, publ. pod č. 627 v časopise Soudní judikatura ve věcech správních č. 3 /2000, soud vyložil, že dovědět se o porušení povinnosti je časový okamžik vědomosti správního orgánu o skutkových okolnostech deliktu v takovém rozsahu, který umožní jejich předběžné právní zhodnocení. Ze zákona nelze dovodit, že by taková informace musela být zvláště kvalifikovaná, pocházet jen z určitého zdroje nebo že by byla vázána na jiné řízení. Musí však mít onu nezbytnou míru určitosti a věrohodnosti, která zabezpečuje, že správní řízení nebude zahájeno na základě informací zcela neověřených, zhola nejasných či zjevně nevěrohodných.

[32] Na počátek běhu subjektivních lhůt shodně nahlíží i Ústavní soud. Ten v nálezech ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. I. ÚS 947/09 a ze dne 11. 1. 2010, sp. zn. IV. ÚS 946/09, dostupných na <http://nalus.usoud.cz>, zabývajících se výkladem § 8 odst. 5 zákona o regulaci reklamy, ve znění platném do 26. 1. 2006, označil za nerozumný takový výklad, podle kterého by prekluzivní subjektivní jednorozhodná lhůta k uložení pokuty začala běžet až od okamžiku získání vědomosti správního orgánu o porušení zákona ze strany určitého, konkrétního subjektu. Za skutečnost určující počátek běhu subjektivní prekluzivní lhůty je třeba ve smyslu uvedených nálezů považovat již pouhou vědomost o skutkových okolnostech věci v takovém rozsahu, který umožní předběžné právní zhodnocení, že došlo k porušení zákona, a to aniž by se jednalo o informaci zvláště kvalifikovanou.

[33] Důvodné podezření o tom, že došlo ke spáchání správního deliktu, musí mít oporu v obsahu vedeného správního spisu. Skutečnost zakládající toto podezření není samozřejmě jakákoliv informace nebo podnět doručený správnímu orgánu. Musí být v takové kvalitě, která umožní předběžné právní hodnocení jednání v tom směru, zda je zde dáno důvodné podezření, že ke správnímu deliktu došlo. Počátkem běhu subjektivní lhůty tak jistě může být i okamžik, kdy správnímu orgánu dojde podnět od určitého oznamovatele, který svým konkretizujícím obsahem dostatečně popisuje hodnocený skutek a vede (být i nepřímou) k určení odpovědného subjektu. Nejvyšší správní soud má s městským soudem i se shora uvedenou judikaturou shodně za to, že okamžik, kdy se správní orgán dozvěděl o správním deliktu ve smyslu § 46 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů, nelze ztotožnit s okamžikem, kdy již má postaveno najisto, že k jednání, jež je správním deliktem skutečně došlo a který subjekt je za toto protiprávní jednání odpovědný.

[34] V daném případě je pak třeba dále vyjít z toho, že pokud zákon o ochraně osobních údajů spojuje začátek běhu subjektivní prekluzivní lhůty se zahájením a nikoliv ukončením správního řízení, o to více není třeba trvat na požadavku, aby správní orgán již v okamžiku zahájení plynutí lhůty musel přesně znát všechny okolnosti posuzovaného deliktního jednání a musel mít opatřeny veškeré podklady, ze kterých je patrné, že účastník řízení svým jednáním naplnil skutkovou podstatu správního deliktu. Naopak, až v průběhu této doby má správní orgán shromáždit dostatečné podklady pro zahájení správního řízení s konkrétním subjektem a pro konkrétní porušení zákona.

[35] Nejvyšší správní soud se s městským soudem ztotožnil rovněž v tom, že podnět ze dne 9. 3. 2006 dosahoval požadované kvality pro to, aby byl způsobilý založit běh subjektivní lhůty pro zahájení správního řízení. V tomto podnětu lze shledat dostatečný podklad zakládající ve vztahu ke správnímu orgánu onu dostatečnou a kvalifikovanou vědomost jak o skutkových okolnostech věci, tak i údaje vedoucí k identifikaci subjektu, který se měl jednání dopustit. Od tohoto okamžiku proto počala správnímu orgánu plynout lhůta pro další zjišťování pokladů pro zahájení správního řízení.

[36] V tomto podnětu totiž oznamovatel vylíčil, odkud měly jeho osobní údaje uniknout (tj. z NCO NZO) a jakým způsobem se jej tento únik dotkl (tj. tím, že jej oslovila soukromá společnost - Galén spol. s r. o., s nabídkou časopisu Florence). Oznamovatel podnětu dále uvedl, že registrační údaje u NCO NZO neobsahovaly žádné povolení k jejich poskytnutí třetí osobě a rovněž, že uvedenou nabídku dostali i další registrovaní zdravotníci z jeho okolí. Z podnětu je zjevné, že dané oznámení bylo postoupeno i Ministerstvu zdravotnictví. Jak ze samotného podání, tak ani z průběhu následného řízení nevyplývá, že by se jednalo o informaci nevěrohodnou, od nedůvěryhodné osoby nebo jakkoliv klamavou.

[37] Nejvyšší správní soud proto v tomto směru uzavírá, že pokud stěžovatel zahájil správní řízení o správním deliktu až dne 27. 4. 2007, učinil tak po uplynutí prekluzivní lhůty stanovené v § 46 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů.

[38] K polemice stěžovatele o možných způsobech vedení správního řízení lze toliko uvést, že Nejvyšší správní soud neshledal, že by právní úprava obsažená v zákoně o ochraně osobních údajů znemožňovala správnímu orgánu zahájit, provést a ukončit správní řízení ve stanovené subjektivní a objektivní lhůtě.

[39] Důvodnost kasační stížnosti nemůže založit ani tvrzení stěžovatele o rozporu napadeného rozsudku městského soudu s jiným rozsudkem téhož soudu, a sice rozsudkem ze dne 27. 10. 2010, čj. 5 Ca 149/2007 - 87, dále s rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 10. 2008, čj. 9 As 42/2008 - 98 a také s nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. I. ÚS 947/09 a ze

dne 11. 1. 2010, sp. zn. IV. ÚS 946/09). Stěžovatel části těchto rozhodnutí ocitoval, aniž by výslovně uvedl, v čem konkrétně shledává jejich rozpor s právním hodnocením městského soudu v nyní souzené věci.

[40] Předmětný rozsudek městského soudu se primárně zabýval otázkou příznivosti různých znění zákona o ochraně osobních údajů (ve znění účinném do 31. 12. 2004 a od 1. 1. 2005) ve světle čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod. Soud se v daném rozhodnutí nezabýval konkrétním okamžikem, od kterého započala plynout lhůta pro zahájení správního řízení, ale ve vztahu k aplikaci příslušného znění zákona vyslovil, kdy správní orgán zjistil porušení povinnosti nejpozději (tj. v době ukončení kontroly provedené u žalobce).

[41] Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 9 As 42/2008 je na danou věc aplikovatelný jen částečně, a to co do svých obecných východisek. Nejvyšší správní soud v tomto rozsudku s odkazem na shora zmiňovanou prejudikaturu vyložil, že termín „zjistit porušení zákona“ neznamená, že již v tom okamžiku musí být najisto postaveno, že k porušení povinnosti došlo, nýbrž postačí, že vzniklo důvodné podezření, že se tak stalo. Prokázání, že k porušení povinnosti došlo a kdo je za porušení povinnosti odpovědný, je předmětem příslušného řízení. Tyto premisy lze aplikovat i v nyní posuzované věci. Závěr, že „zjištění porušení zákona“ musí být založeno na objektivní skutečnosti, tj. například ke dni, kdy příslušný orgán rozhodl o zahájení příslušného řízení, již aplikovatelný není, neboť byl překonán judikaturou Ústavního soudu, např. nálezy sp. zn. I. ÚS 947/09 a IV. ÚS 946/09, na něž stěžovatel rovněž poukázal. Ani v případě těchto nálezů Nejvyšší správní soud neshledal rozpor s napadeným rozsudkem městského soudu.

[42] Nejvyšší správní soud na základě výše uvedeného neshledal uplatněné stížní námitky důvodnými. V řízení nevyšly najevo ani žádné jiné vady, k nimž by musel přihlížet z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 s. ř. s.). Kasační stížnost proto jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.).

## 5. DIFERENCE MEZI TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTÍ A SPRÁVNĚ PRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTÍ

V první řadě je zřejmé, že účelem trestní a správní odpovědnosti je ochrana společnosti před protispolečenským jednáním, jehož znaky jsou vymezeny zákonem. Aby tato ochrana společnosti byla funkční, tak na sebe musí trestné činy a správní delikty navazovat. Trestní právo postihuje závažná protispolečenská jednání, přičemž přestupkové právo postihuje ta méně závažná. Trestný čin i přestupek (správní delikt) mají společné znaky, především se jedná o protispolečenské a zaviněné jednání příčinného pachatele a splňující předepsaný věk. Z definice přestupku<sup>21</sup> vyplývá, že trestný čin je ve vztahu k přestupku speciální úpravou. To znamená, že protispolečenské jednání může být přestupkem až tehdy, kdy se nejedná o trestný čin.

K základním rozdílům mezi trestným činem a přestupkem (správním deliktem) patří zcela jistě to, že o vině a trestu za spáchaný trestný čin rozhoduje soud, přičemž o vině a trestu za spáchaný přestupek rozhoduje příslušný správní orgán.

Rozdíl mezi trestným činem a přestupkem je i v požadavku na zavinění. Zatímto u trestného činu je požadováno zavinění úmyslné, nestanoví-li trestní zákoník výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. U přestupku je zavinění koncipováno přesně naopak.

Přestupkový zákon, narozdíl od trestního zákoníku, nezná žádná vývojová stadia přestupku, ani účastenství, a z toho důvodu je logicky ani nepostihuje. Existuje ovšem jedna výjimka, a to u přestupku proti majetku dle ust. § 50 odst. 1 písm. a) zák. č. 200/1990 Sb., podle kterého se přestupku dopustí ten, kdo se

---

21 § 2 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

pokusí úmyslně způsobit škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci z takového majetku.

Co se týká majetkové škody, tak přestupkem může být způsobena pouze škoda nepatrná, což znamená do výše 5.000,- Kč. V případě, že byla způsobena škoda vyšší, jedná se již o trestný čin. Podstatný rozdíl je též v evidenci přestupků a trestných činů. Pravomocné odsouzení za trestný čin, případně podmíněčné zastavení trestního stíhání, je automaticky zapsáno do trestního rejstříku. Narozdíl od toho u přestupků není jejich evidence právně upravena, s výjimkou přestupků proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, které jsou vedeny v registrech řidičů. Zejména u přestupků proti majetku jsou problematické tzv. drobné krádeže, a to z důvodu, že pokud se jich pachatel dopustí ve správním obvodu jiného správního orgánu, tak správní orgán nemá možnost ověřit případnou recidivu.

Přestupkový zákon rovněž na rozdíl od trestního zákoníku nevymezuje polehčující či přitěžující okolnosti, ke kterým by měl správní orgán při ukládání sankce přihlídnout. Rozdíl mezi odpovědností za trestný čin a přestupek je rovněž v druzích trestů (sankcí), které lze uložit. Za většinu přestupků se v ČR ukládá pokuta, avšak většina přestupců tyto pokuty nehradí a jsou tak v podstatě nedobytné. Řešením by bylo umožnit správnímu orgánu uložení náhradní sankce v případě, že se pokuta stane nedobytnou.

U trestných činů se pak používá akuzační (obžalovací) princip, u správních deliktů je to princip inkviziční (vyšetřovací). Důkazní břemeno tu nese správní orgán. Mnoho úsilí bylo věnováno snaze nalézt určitá objektivní kritéria pro stanovení hranice mezi soudními delikty a správními delikty tak, aby pozitivní právo pouze vycházelo z povahy a vnitřních znaků a rysů obou typů deliktů. Zde je možno shrnout, že právní teorie i praxe nenašla dosud obecně platnou hranici mezi oběma typy deliktů – ať už bylo použito kritérium objektu deliktu,

závažnosti deliktu, kritérium difamace nebo stupně společenské škodlivosti. Hranice mezi soudními delikty a správními delikty se v průběhu času navíc často měnila a není stálá.

Co má být trestným činem a co správním deliktem, je tedy otázkou četných úvah, které se často odvíjejí od aktuální politické, společenské, ale také ekonomické situace a hodnotového systému. Dá se říci, že jde o otázku politicko-právní. Při označení deliktu za trestný čin nebo přestupek či jiný správní delikt záleží na vůli zákonodárce, přičemž tento jeho názor se však může měnit v čase. I když trestné činy a správní delikty mají celou řadu společných znaků, jsou mezi nimi naproti tomu i významné rozdíly, a to jak hmotněprávní, tak i procesněprávní. Před zavedením trestní odpovědnosti právnických osob tento problém týkající se vztahu trestných činů právnických osob a správních deliktů právnických osob nevznikal. Zákonodárce se snažil tento problém částečně vyřešit tím, že zavedl tzv. překážku věci rozhodované a také se snažil zabránit souběžnému řízení správnímu a trestnímu. V ustanoveních TOPOZ však není řešena konkurence trestních řízení navzájem, stejně jako není řešena konkurence správních řízení navzájem.

## **6. ZÁVĚR A DOPORUČENÍ DE LEGE FERENDA**

Ve své práci jsem se snažila osvětlit základy odpovědnosti trestní a odpovědnosti správně právní, a to jak v případě fyzických, tak i právnických osob. Nový trestní zákoník je v účinnosti od 01. 01. 2011, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim od 01. 01. 2012, oba tedy

zatím jen velmi krátkou dobu. Ačkoliv snahou zákonodárce bylo zcela jistě odstranit nedostatky předchozí právní úpravy, nejsem si zcela jistá, zda se toto podařilo, nebo zda se toto vůbec podařit může. Nicméně nový trestní zákoník zakotvil řadu do té doby sice používaných institutů, které však vycházely zatím spíše jen z právní teorie, neboť nebyly dosud upraveny.

Z výše provedené charakteristiky správně právní odpovědnosti tak lze skutečně dovodit, že jde o specifický odvětvově právní odpovědnostní systém, který, ač ovládán společnými principy a zásadami, je vnitřně výrazně strukturován, diferencován a představován kombinací rozdílných odpovědnostních subsystémů, vztahujících se k jednotlivým skupinám, popř. podskupinám, správních deliktů. V jejich rámci lze potom lišit mezi správními delikty pojmenovanými a nepojmenovanými, jakož i mezi správními delikty kodifikovanými a nekodifikovanými. Otevřenou otázkou dalšího vývoje právní úpravy na tomto úseku mj. zůstává možnost a účelnost kodifikace správních deliktů právnických osob a podnikatelů, jež by mohla přicházet v úvahu do jisté míry obdobně jako je tomu v současné době u přestupků.

Z pohledu základů správně právní odpovědnosti za přestupek by pak bylo vhodné vymezit základní zásady, ale také stádia přestupku, či formy účastenství či spolupachatelství. Taktéž by bylo vhodné zabývat se neúčelností ukládaných sankcí, neboť zejména pokuty se často mívají svým účinkem. Při vymáhání těchto pokut jsou pak vynakládány další, mnohdy zbytečné síly a prostředky, neboť je zřejmé, že u některých lidí jsou tyto sankce prakticky nedobytné. V tomto případě by měl příslušný správní orgán uvažovat o uložení jiné, alternativní sankce. V současné právní úpravě se taktéž nalézá institut kauce, avšak nemá dle mého názoru příliš široké využití. Příslušné orgány tohoto institutu nevyužívají hlavně z důvodu, aby se vyhnuly případným problémům v budoucnu, a to zejména soudním sporům ohledně náhrady škody či neoprávněného zásahu. Větší pozornost by si zasloužil i trest propadnutí věci či ochranné opatření

zabrání věci, kdy v těchto případech by se mělo postupovat obdobně jako v právu trestním.

V případě zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim pochybuji o jeho vlastním významu. Zejména výčet trestných činů, kterých se mohou právnické osoby podle něj dopustit, je zcela nedostačující a bylo by vhodné jej notně rozšířit. Taktéž mám za to, že trestní sankce uložená právnické osobě může postihnout i osobu zcela nevinnou. To znamená, že trestněprávní postih může dopadnout i na osoby, které delikt nezavinily, a to ani z nedbalosti, stejně tak, jako nemohly protiprávní jednání právnické osoby nijak ovlivnit. Nespravedlivé bude i to, když dojde ke změnám personálního obsazení uvnitř právnické osoby v době mezi spácháním trestného činu a uložením sankce za něj. Dle mého názoru měly být spíše provedeny úpravy a novely veřejnoprávních prostředků, jimiž se řešila odpovědnost právnických osob před účinností TOPOZ (např. živnostenský zákon, předpisy upravující podnikání apod.) než zavedena nová právní úprava, která opět není zcela dostatečná a funkční. Taktéž trestní soudnictví, které je v současné době již tak velmi přetížené, přidání úkolů souvisejících s trestním stíháním deliktů právnických osob, tedy vytvoření zcela nového trestního práva právnických osob, příliš neuvítá.

## **7. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY**

### **Legislativa**

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
2. Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů



3. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
8. Zákon 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon č. 150/2002, Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

### **Literární zdroje**

1. Černý, J., Horzinková, E., Kučerová, H.: Přestupkové řízení. 9. podstatně přepracované vydání, Praha: Linde Praha, a. s., 2005
2. Červený, Z., Šlauf, V.: Přestupkové právo. 14. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2007
3. Fenyk, J., Smejkal, L.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012
4. Forejt, P., Habarta, P., Třešlová, L.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem, Praha: Linde Praha, a. s., 2012

5. Harvánek, J. a kolektiv: Teorie práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2008
6. Hendrych D. a kol. Správní právo. Obecná část. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. ISBN 978-80-7400-049-2
7. Horzínková, E., Kučerová, H.: Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou. Praha: Léges, 2012
8. Hurdík, J.: Právnícké osoby a jejich typologie. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009
9. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde Praha, a. s., 2007
10. Jelínek, J., Herczeg, J.: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012
11. Kratochvíl, V.: Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné: obecná část. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-042-3
12. Mates, P. a kol.: Základy správního práva trestního. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008
13. Musil, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Historický vývoj a mezinárodní srovnání. Praha: Codex Bohemia, 1998
14. Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. Obecná část, 6. přepracované vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s.,

2010

15. Skulová S. Správní uvážení. Základní charakteristika a souvislosti pojmu. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. 2003. ISBN 80-210-3237-5
16. Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D.: Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Dotisk prvního vydání. Praha: Orac, 2003, 2004
17. Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M.: Systém českého trestního práva. II. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Novatrix, 2009
18. Šámal, P.: Trestní odpovědnost právnických osob de lege lata a de lege ferenda v České republice
19. Šámal P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. ISBN 978-80-7400-109-3
20. Vedral, J.: Správní řád. Komentář. Vydání 1. Praha: Bova Polygon, 2006

### **Odborné články**

1. Janda, P.: Trestní odpovědnost právnických osob, ze dne 30. 06. 2006, Právní fórum, 2006, č. 5
2. Jelínek, J.: Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. Bulletin advokacie, 2009, č. 10
3. Mates, P.: K problematice neurčitých právních pojmů ve správním právu. Právní rozhledy, 2007, roč. 15, č. 9

4. Musil, J., Prášková, H., Faldyna, F.: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda. Trestní právo, 2001, č. 3
5. Nečada, V.: Trestní odpovědnost právnických osob – otevřený problém. Aktuální problémy rekonstrukce trestního práva hmotného. Univerzita Karlova v Praze: Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané dne 11. 05. 2007 v Praze. Nakladatelství Karolinum, 2007
6. Ondruš, R.: Správní delikty podle zákona o obcích č. 128/2000 Sb., ze dne 01. 01. 2003, ASPI [právní informační systém]
7. Pavelka, I.: Opravdu nelze účinně řešit postih právnických osob za jednání, jež u fyzických osob zakládá jejich trestněprávní odpovědnost, prostředky správního práva? Právní rádce, 2011, č. 3
8. Rabinská, I.: Sankcionování právnických osob. Právo a podnikání, 2005, č. 2
9. Skalická, H.: Trestní odpovědnost právnických osob, ze dne 21. 03. 2012, ASPI [právní informační systém]
10. Šámal, P.: K trestněprávní odpovědnosti právnických osob, ze dne 18. 11. 2011, Bulletin advokacie, 2011, č. 11
11. Trubač, O.: Trestní odpovědnost právnických osob, ze dne 24. 01. 2012, ASPI [právní informační systém]
12. Vaníček, D.: Řízení o správních deliktech vedené proti právnickým osobám (úvahy de lege ferenda). Správní právo, 2006, č. 6 - 7

## Judikatura

1. Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 TDo 912/2011 ze dne 25. 01. 2012, ASPI
2. Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 As 65/2011 ze dne 01. 06. 2012, ASPI
3. Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 As 17/2007 ze dne 31. 05. 2007, Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, 2007, č. 10, str. 918
4. Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 As 28/2006 ze dne 22. 03. 2007, Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, 2008, č. 9, str. 772

## Ostatní zdroje

1. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání. Praha: Právnická fakulta UK, dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>
2. Návrh věcného záměru zákona o odpovědnosti právnických osob za správní delikty spáchané jednáním, které je u fyzických osob postihováno jako trestný čin a k jehož postihu u právnických osob zavazuje mezinárodní smlouva nebo právní předpis Evropských společenství, dostupné z [http://www.komora.cz/Files/Pripominkovan%20zakonu/Materialy/268\\_material\\_08.doc](http://www.komora.cz/Files/Pripominkovan%20zakonu/Materialy/268_material_08.doc)

3. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, vláda ČR: Důvodová zpráva k zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, 2011, č. 285/0, ASPI
4. Poslanecká sněmovna PČR, vláda ČR: Důvodová zpráva k zák. č. 420/2011 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, 2011, č. 286/0, ASPI
5. <http://www.mvcr.cz/navrhy-pravnich-predpisu.aspx>.
6. <http://portal.justice.cz/nsz/hlavni.aspx?j=39&o=29&k=2755&d=315845>
7. <http://portal.gov.cz>
8. <http://www.judikatura.cz>
9. <http://www.juristic.cz>
10. <http://www.ejustice.cz>